Západočeská univerzita v Plzni

Fakulta filozofická

Bakalářská práce

Konsociační demokracie v Libanonu

Martin Borowski

Plzeň 2015

Západočeská univerzita v Plzni

Fakulta filozofická

Katedra politologie a mezinárodních vztahů

Studijní program Politologie

Studijní obor Politologie

Bakalářská práce

Konsociační demokracie v Libanonu

Martin Borowski

Vedoucí práce:

PhDr. Martina Ponížilová, Ph.D.

Katedra politologie a mezinárodních vztahů

Fakulta filozofická Západočeské univerzity v Plzni

Plzeň 2015

Prohlašuji, že jsem práci zpracoval samostatně a použil jen uvedených pramenů a literatury.

Plzeň, duben 2015 ……

Obsah

1 ÚVOD 3

2 KONSOCIAČNÍ DEMOKRACIE 6

2.1 Vymezení konsociační demokracie 6

2.2 Faktory napomáhající vzniku konsociační demokracie 7

2.3 Institucionální charakteristiky 9

2.3.1 Velká koalice 10

2.3.2 Menšinové veto 11

2.3.3 Proporcionalita 11

2.3.4 Segmentální autonomie a federalismus 12

2.4 Jsou tyto instituce zárukou fungování konsociace? 13

2.5 Konfesní demokracie 14

3 POLITICKÝ SYSTÉM LIBANONU 15

3.1 Období pod francouzskou nadvládou 1926–1943 15

3.1.1 Vznik Libanonu 15

3.1.2 Libanonská ústava 16

3.1.3 Od sčítání obyvatel k nezávislosti 18

3.1.4 Závěr 19

3.2 Od nezávislosti do začátku občanské války 1943–1975 20

3.2.1 Ústava z roku 1943 22

3.2.2 Vláda prezidenta Bišáry al-Chúrího 23

3.2.3 Vláda prezidenta Kamíla Šam^{c}úna 25

3.2.4 Vláda prezidentů F'uáda Šihába a Šárla Hilúa 27

3.2.5 Vláda prezidenta Sulajmána Frandžíji 28

3.2.6 Závěr 29

3.3 Občanská válka 1975–1989 32

3.4 Poválečný Libanon 1990–2014 35

3.4.1 Pod vlivem Sýrie 35

3.4.2 Od Cedrové revoluce do roku 2014 39

3.4.3 Závěr 43

4 ZÁVĚR 45

5 SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY A PRAMENŮ 48

Literatura 48

Časopisy 49

Internetové zdroje 50

Přednášky 53

6 RESUMÉ 54

1 ÚVOD

Arendt Lijphart ve svém díle Politics of Accommodation poprvé představil teorii konsociační demokracie. Narušil tím doposud všeobecně přijímaný systém tří typů demokracie – angloamerického systému, evropského kontinentálního systému a typu skandinávského (Lijphart 1969: 207). Lijphart svoji teorii vystavěl na příkladu Nizozemského království. On sám později konsociační model demokracie aplikoval i na jiné státy, např. Belgii a Švýcarsko. Pro všechny tyto státy je charakteristická heterogenita společnosti, což je také důvod vzniku konsociační demokracie v těchto státech. Tento model demokracie napomáhá spolupráci mezi jednotlivými skupinami uvnitř státu.

Ve své závěrečné práci se zaměřím na region Blízkého východu, konkrétně na Libanon. Libanon se, stejně jako již zmíněné evropské státy, vyznačuje heterogenitou společnosti. Aby nedocházelo k utlačování některých složek populace, funguje libanonský politický systém na principu sdílení moci. Na stejném principu je založen i model konsociační demokracie. Můžeme ale v souvislosti s Libanonem hovořit o konsociační demokracii? Někteří autoři Libanon za konsociační demokracii považují.

Aby mohl být Libanon považován za konsociační, demokracii, musí jeho politický systém splňovat kritéria a institucionální charakteristiky konsociační demokracie. Cílem mé práce bude zjistit, zda tato kritéria splňuje. Moje výzkumná otázka zní: „Je nebo byl ve zkoumaném období 1926–2014 Libanon konsociační demokracií?“ Počáteční rok 1926 jsem zvolil z důvodu vytvoření první libanonské ústavy v tomto roce, která je s některými úpravami platná dodnes. Přestože byl Libanon v té době pod francouzskou mandátní správou a s největší pravděpodobností nebude možné ho označit za demokracii, chci zjistit, zda již v této době ústava obsahovala prvky konsociace. Konečný rok 2014 jsem zvolil pro dosažení největší možné aktuálnosti mé práce. K zodpovězení své otázky budu využívat metodu analýzy. Posuzovat, zda Libanon byl nebo je

konsociační demokracií, budu nejen na základě formálního institucionálního nastavení, ale i na základě reálného fungování státu.

V teoretické části práce budu vycházet z publikací Arendta Lijpharta, protože jeho dílo je rozsáhlé, propracované a vycházejí z něj i ostatní autoři píšící o konsociační demokracii. V této první kapitole představím znaky a instituce konsociační demokracie, což považuji za nezbytné k zodpovězení výzkumné otázky.

Ve druhé kapitole představím politický systém Libanonu. Libanon vznikl již v roce 1926 (Traboulsi 2007: 89–91) a jeho politický systém se vyvíjel a měnil. Musím proto toto téma rozčlenit na podkapitoly podle historického vývoje. V první podkapitole se budu věnovat období od přijetí první libanonské ústavy v roce 1926 do roku 1943. V tomto období byl Libanon francouzským mandátem. Druhá podkapitola bude zaměřena na období od získání faktické nezávislosti v roce 1943 do vypuknutí občanské války v roce 1975. Získání nezávislosti bylo provázeno přijetím ústavních dodatků, proto je nutné se na toto období zaměřit jako na samostatné (Ibidem: 107). V roce 1975 vypukla občanská válka trvající až do roku 1989. Tomuto období se budu věnovat pouze okrajově, protože občanská válka je výsledek nefunkčnosti a nestability celé společnosti. Šance, že by v takovém případě mohla fungovat konsociační demokracie, je velmi malá. V poslední podkapitole se budu zabývat obdobím v rozmezí let 1989–2014, tedy od skončení občanské války do současnosti. Občanská válka byla ukončena Tá'ifskou smlouvou, která zároveň změnila ústavu a libanonský politický systém (Ellis 2002a: 1). Ve druhé kapitole budu také věnovat pozornost demografii a proměnám ve složení populace v Libanonu.

Na konci každého mnou zvoleného období aplikuji model konsociační demokracie na politický systém Libanonu. Pokud se budou instituce politického systému v Libanonu shodovat s teoretickým modelem, označím Libanon za konsociační demokracii po formální stránce. Pokud tak učiním, budu ještě zkoumat, zda Libanon v daném

období skutečně fungoval jako konsociační demokracie. Posuzovat budu všechna čtyři nadefinovaná období samostatně.

Ve své práci budu pracovat s názvy a jmény pocházejícími z arabského jazyka. Transkripci jmen a názvů do latinky budu provádět podle knihy Luboše Kropáčka Duchovní cesty islámu (Kropáček 1993: 275).

2 KONSOCIAČNÍ DEMOKRACIE

2.1 Vymezení konsociační demokracie

Arendt Lijphart vystavěl svůj model konsociační demokracie na polemice s typologickým rozdělením demokratických systémů Gabriela Almonda. Podle Almonda (1956: 392–393) existují tři typy demokratických politických systémů, a sice angloamerický typ, evropský kontinentální typ a země, které jsou na pomezí mezi dvěma předchozími. Jedním z hlavních rozdílů mezi prvními dvěma typy politických systémů byla podle Almonda stabilita. Jako hlavní kritéria pro určení stability politického systému si Almond zvolil míru autonomie skupin společnosti na centrální vládě a míru fragmentace politické kultury (Ibidem: 398). Zatímco angloamerický typ, který je typický pro Velkou Británii, USA a země Commonwealthu, se podle Almonda vyznačuje stabilitou (Ibidem: 398–399), za nestabilní označil politické systémy Itálie, Francie a Německa, které spadají do evropského kontinentálního typu. Do třetího, přechodového typu politických systému zařadil Almond skandinávské země a malé státy západní Evropy, tedy země Beneluxu, Švýcarsko a Rakousko (Ibidem 405–407).

Lijphart přijal rozlišení politických systémů na angloamerický a evropský kontinentální, avšak nesouhlasil s existencí třetího typu. Podle Lijpharta se skandinávské země, dají na základě Almondových kritérií zařadit do angloamerického typu, ač se zde vyskytuje multipartijní stranický systém, který je bližší evropskému kontinentálnímu typu. Tyto země se vyznačují velkou autonomií skupin společnosti a politická kultura se svojí homogenitou blíží státům z angloamerického typu. Na druhou stranu země Beneluxu, Švýcarsko a Rakousko se podle výše uvedených kritérií blíží zemím z evropského kontinentálního typu (Lijphart 1969: 210–211).

Pokud ovšem budeme brát v potaz stabilitu politického systému jako jeden z hlavních znaků dvou různých typů demokracie podle Almonda, nové Lijphartovo přerozdělení zemí z přechodového typu do

prvních dvou typů nebude správné. V době vzniku Lijphartovy práce, tedy na konci 60. let 20. stol., byly země Beneluxu, Rakousko a Švýcarsko mnohem stabilnější než např. Čtvrtá Francouzská republika, která se také řadila do evropského kontinentálního typu. Lijphart uznal, že tyto země se svým politickým systémem blíží evropskému kontinentálnímu typu, ale spadají do samostatného typu konsociačních demokracií (Lijphart 1969: 211).

Nedá se říci, že by státy s konsociační demokracií byly stabilnější než země s evropským kontinentálním politickým systémem kvůli menší heterogenitě společnosti, ba naopak. Společným znakem zemí s konsociační demokracií je diverzita společnosti (Lijphart 1969: 211). Např. v Nizozemském království, kde konsociační demokracie fungovala až do 60. let minulého století (Lijphart 1975), byla společnost rozdělena do čtyř skupin podle náboženství a ideového přesvědčení na katolíky, protestanty, socialisty a liberály. Každá ze skupin měla svoji vlastní politickou stranu, svůj vlastní tisk, své vlastní zájmové skupiny atd. Komunikace a styky mezi jednotlivými skupinami byly minimální, jednotlivé skupiny byly od sebe dokonce geograficky odděleny (Ibidem: 16–58). Přesto byla demokracie v Nizozemsku stabilní (Ibidem: 77). Podle Lijpharta je stabilita konsociační demokracie utvářena především politickými elitami a jejich schopností a ochotou spolupracovat s představiteli jiných politických stran. Aby značně heterogenní země mohla být stabilní, je potřeba, aby političtí představitelé nechápali politiku jako hru, jako je tomu v případě angloamerického systému (Lijphart 1969: 211–216).

2.2 Faktory napomáhající vzniku konsociační demokracie

Lijphart ve svých dílech uvádí několik faktorů, které vytváří dobré prostředí pro vznik konsociační demokracie. Nejčastěji zmiňovaným faktorem je existence vnější hrozby. Lijphart upozorňuje na fakt, že během války není spolupráce odlišných politických stran ničím neobvyklým. Jako příklad uvádí velkou koalici, která vznikla ve Velké

Británii za druhé světové války. Konsociační demokracie sice v Británii nezískala tradici, ale během války byli političtí představitelé jednotlivých politických stran schopni spolupracovat. Podobně jako ve Velké Británii i v jiných státech donutila válka politické strany ke spolupráci. V Belgii se tradice konsociační demokracie utvořila v 19. století během války o nezávislost. Přestože tato tradice po odvrácení hrozby zanikla, během první světové války byla obnovena. Také nizozemská konsociační demokracie byla utvořena během první světové války a druhá světová válka zapříčinila vznik konsociační demokracie v Rakousku (Lijphart 1969: 212–217).

Dalším faktorem je způsob, jakým je společnost fragmentovaná. Pokud by v rámci společnosti existovalo několik skupin a jedna z nich by byla dominantní, zatímco ostatní skupiny minoritní, je velmi pravděpodobné, že by spolupráce nefungovala. Docházelo by k tomu, že politická strana majoritní skupiny by pravidelně vyhrávala volby a minoritní skupiny by potlačovala. Stejně tak by pro konsociační demokracii nebyl vhodný model dvou skupin ve společnosti, třebaže by byly srovnatelně velké. Tato situace by pouze nahrávala soutěživosti mezi dvěma skupinami a jejich politickými stranami. V ideálním případě by společnost měla být rozdělena na více než dvě skupiny a zároveň by ani jedna z těchto skupin neměla být dlouhodobě dominantní. Tato situace ve společnosti nahrává vzniku umírněného multipartijního stranického systému bez dominantní strany, který je velmi vhodný pro vznik konsociační demokracie (Lijphart 1969: 217–18).

Třetím faktorem, který napomáhá vzniku konsociační demokracie, je jisté míra izolovanosti skupin ve společnosti. Jejich rozdílné názory a ideje mohou vést k napětí ve společnosti. Pokud skupiny nebudou od sebe izolované, může docházet ke střetům a následně k nepokojům. Samozřejmě, že čím častěji přicházejí lidé z rozdílných skupin spolu do styku, tím je šance střetu vyšší. Pokud budou rozdílné názory jednotlivých skupin řešeny především na politické úrovni, pak je vznik konsociační

demokracie pravděpodobnější. Tudíž je žádoucí, aby styky rozdílných skupin byly potlačeny na minimum (Lijphart 1969: 219–221).

Relativně nízká vytíženost exekutivy je podle Lijpharta čtvrtý faktor, který usnadňuje vznik konsociační demokracie. Zatížení vlády je dle Lijpharta úměrné velikosti státu. Čím je stát menší, tím menší je také vytíženost vlády. Angažovanost malých států v zahraniční politice je menší než u větších států, a tak se může exekutiva více soustředit na řešení domácích problémů. Tuto teorii dokládá i fakt, že evropské státy, ve kterých fungovala nebo dosud funguje konsociační demokracie, nepatří rozlohou k těm největším (Lijphart 1969: 218–219).

Samozřejmě je důležité, aby vzniku konsociace byla nakloněná i společnost a elity. Např. v Rakousku bylo od konsociace upuštěno, protože koalice byla pod neustálou kritikou, že neexistuje opozice britského typu a vláda je nedemokratická (Lijphart 1969: 221–222).

Posledním faktorem je podoba politického systému. Přestože se konsociační demokracie může rozvinout v jakémkoliv typu politického systému, některé jsou pro vznik a fungování lepší. Nejlepší podmínky pro vznik konsociační demokracie poskytuje parlamentní forma vlády, proporčně volený parlament a federativní státní zřízení. Za předpokladu, že je společnost heterogenní (Lijphart 2008: 4).

2.3 Institucionální charakteristiky

Lijphart svoji teorii konsociační demokracie neustále rozvíjel. V jeho dílech je patrná především snaha vymezit konsociační demokracii oproti většinové demokracii. Při takovémto směru vývoje své práce se Lijphart nemohl vyhnout ustanovení charakteristických znaků pro konsociační demokracii, které ji od většinové demokracie odlišují. Poprvé tak Lijphart učinil v knize *Democracy in Plural Societies: A Comparative Exploration* (Lijphart 1977). Autor zde uvedl čtyři charakteristiky konsociační demokracie. Později v knize *Patterns of Democracy Government Forms and Performance in Thirty-Six Countries* (Lijphart 1999: 34–41) uvedl

dokonce deset charakteristik této formy demokracie, které se s původními do značné míry překrývají. Avšak původní čtyři znaky jsou dnes chápány jako základní institucionální prvky konsociační demokracie (Strnadová 2013/2014), proto se budu věnovat především jim.

2.3.1 Velká koalice

První a zároveň hlavní institucionální charakteristika podle Lijpharta (1977: 25) je vytváření velkých nebo nadbytečných koalic. Velké koalice jsou vhodné zejména pro společnosti s velmi malou heterogenitou, kde je velká míra konsenzu, a naopak pro společnosti s extrémně velkou heterogenitou, kde panuje téměř až nepřátelství mezi jednotlivými segmenty populace. V takto nehomogenní společnosti není nejlepším řešením uplatňovat model vládnutí, ve kterém vítěz voleb sestavuje vládu a poražený vytváří opozici. Za prvé, názory jednotlivých skupiny společnosti na zásadní otázky bývají diametrálně odlišné a za druhé, v takovéto společnosti existuje jen velmi malá nebo dokonce nulová šance na změnu volebních preferencí voličů, tudíž není zaručeno střídání politických stran ve vládě. Jako lepší řešení se nabízí utvoření nadbytečně velké koalice, ve které se všechny parlamentní strany, nebo alespoň ty největší z nich, podílejí na vládě. Tím se dosáhne určitého dialogu a konsenzu mezi jednotlivými segmenty (Ibidem: 27–32). Velká vládní koalice ovšem nemusí reprezentovat pouze politické strany. Mohou být zároveň zohledňovány etnické nebo jazykové skupiny, jako tomu je např. ve Švýcarsku nebo v Belgii. V těchto státech vládnou velké koalice složené z velkých politických stran a navíc je nadefinovaný počet zástupců jednotlivých jazykových skupin ve vládě (Lijphart 1999: 34–35).

Aby byla zajištěna participace všech nebo přinejmenším všech důležitých segmentů populace na vládě, nemusí být nutně ustanovena velká vládní koalice. Nabízí se také možnost tuto velkou koalici ustanovit ne v legislativním nebo exekutivním orgánu, ale v nevládním orgánu, který reálně ovládá politiku, přestože má oficiálně jen poradní funkci. Jako příklad Lijphart (1977: 32–33) uvádí nizozemskou Sociální

a ekonomickou radu nebo třeba československou Pětku. Další možností je rozdělení zásadních exekutivních funkcí mezi jednotlivé skupiny, popřípadě pravidelné střídání se na důležitých postech. Do tohoto typu spadá i Libanon, kde post prezidenta, předsedy vlády a předsedy parlamentu zastávají vždy příslušníci rozdílných náboženských skupin (Lijphart 2008: 45). Této problematice se však budu věnovat více až v následující kapitole.

2.3.2 Menšinové veto

Druhým institucionálním znakem konsociační demokracie je menšinové nebo také vzájemné veto. Samotná existence velké vládnoucí koalice, v jejímž rámci jsou do rozhodovacího procesu zapojeny i minoritní skupiny, negarantuje konsensuální rozhodování, protože minorita může být přehlasována i v rámci koalice. Možnost vetovat jakékoliv rozhodnutí poskytuje všem koaličním členům ochranu před diktaturou většiny (Lijphart 1977: 36). Zároveň však může být toto právo účelově zneužíváno a režim se pak stane neefektivním. Podle Johna Calhouna (1953: 38) by však nemělo docházet k nadužívání či dokonce zneužívání tohoto práva, protože jednotlivé skupiny si velmi dobře uvědomují, že by tím poškozovaly samy sebe. Země by přestala prosperovat a hrozilo by vypuknutí anarchie. Zároveň samotná existence možnosti veta poskytuje psychologickou ochranu, proto není nutné se k jejímu použití uchylovat, s výjimkou nutnosti.

Menšinové právo veta nemusí být vždy explicitně zaneseno v ústavě státu, může fungovat i jako nepsané pravidlo, jako tomu bylo v případě Nizozemska a Švýcarska (Lijphart 1977: 38). Ovšem ve státech, ve kterých má majoritní skupina jasnou převahu, je lepší mít toto právo napsané v ústavě (Lijphart 2008: 49).

2.3.3 Proporcionalita

Proporcionalita je, stejně jako menšinové veto, úzce propojena s velkou koalicí. Velká koalice zajišťuje zastoupení všech významných

segmentů v rozhodovacím orgánu. Avšak tyto segmenty by měly být v koalici zastoupeny proporcionálně. Nejenže se tak dostane adekvátnímu zastoupení zmíněných skupin a jejich názorů, ale proporcionalita také podporuje vznik velké koalice. Za předpokladu, že by chtěla vítězná politická strana zformovat minimální vládní koalici, je žádoucí, aby se na této koalici podílel co nejmenší počet politických stran. Proporční zastoupení možnost vytvoření koalice s malým počtem stran snižuje (Lijphart 1977: 38–39).

Proporcionálnímu zastoupení pochopitelně napomáhá proporční volební systém. Ideálním cílem proporčního volebního systému je dosáhnout stejného procentuálního počtu hlasů a mandátů. V praxi je nemožné tohoto ideálního cíle dosáhnout. Avšak na rozdíl od většinového volebního systému může tento systém ve výsledku nadhodnotit i malé politické strany (Kubát 2002: 277–288). Cílem proporcionality v konsociační demokracii je nadreprezentace minoritních skupin, popřípadě rovnost v reprezentaci, která v konečném výsledku také nadreprezentuje menšinu. Rovnost se používá především v případě, kdy je společnost rozdělena do dvou segmentů, přičemž jeden je většinový. Např. v belgické vládě je vždy rovný počet Vlámů a Valonů, přestože Vlámové tvoří většinu společnosti (Lijphart 1977: 41).

2.3.4 Segmentální autonomie a federalismus

Čtvrtou a poslední institucionální charakteristikou je segmentální autonomie, popřípadě federalismus. Podle Lijpharta (1977: 41) by měla centrální vláda rozhodovat jen o důležitých záležitostech, které mají dopad na celou společnost. Zatímco řešení problémů týkajících se pouze jedné ze skupin populace by měla mít v kompetenci právě ta skupina, které se záležitost týká, a její autonomní vláda. Není nutné, aby stát měl federativní uspořádání, ale pokud ano, je důležité, aby území jednotlivých států kopírovala geografické rozložení jednotlivých skupin. V opačném případě by státy federace nezajišťovaly autonomii pro segmenty populace, ale pouze pro geograficky vymezené území a existence

federace by neměla pro konsociační demokracii zásadní význam (Ibidem: 42–43).

Segmentální autonomie nemusí mít striktně výše zmíněnou podobu. Lijphart (2008: 46) uvádí další dvě podoby této institucionální charakteristiky. Za prvé se jedná o nezávislé školy náboženských nebo jazykových skupin, které jsou finančně plně podporovány vládou. Dále Lijphart uvádí možnost pro náboženskou skupinu ustanovit si vlastní rodinné právo.

Kritici, jako např. Hans Daalder (1974: 616) nebo Eric Nordlinger (citováno dle Lijphart 1977: 44), vyčítali segmentální autonomii v heterogenní společnosti především prohlubování rozdílů mezi jednotlivými skupinami populace a zvyšující se šanci na secesi nebo vypuknutí občanské války. Avšak podle Lijpharta (1977: 42) není účelem konsociační demokracie smazat rozdíly mezi segmenty populace a vytvořit homogenní společnost, ale rozdílnosti přetvořit ve stabilní a fungující demokracii.

2.4 Jsou tyto instituce zárukou fungování konsociace?

Již v úvodu práce jsem zmínil, že předmětem mé práce bude nejen formální struktura politického systému Libanonu, ale také fungování systému *de facto*. Podle Lijphartových kritiků Jürga Steinera a Roberta Dorffa (1985: 49–51) nejsou výše zmíněné institucionální charakteristiky zárukou konsociační demokracie. Ve své práci rozlišují strukturální nastavení systému a samotné rozhodovací procesy. Steiner a Dorff (1985: 50) se ztotožňují s názorem Lijpharta, že konsociační demokracie musí obsahovat zmíněné instituce, aby se daly za konsociační demokracii označit z hlediska struktury. Avšak struktura není zárukou toho, že i rozhodovací procesy budou *de facto* probíhat konsociačně.

Svůj výzkum uskutečnili Steiner a Dorff ve švýcarských expertních výborech formou dotazování jejich členů. Výsledky ukázaly, že ve většině případů nefungují tyto výbory na principu konsociace, ale na principu

většiny. Celých 29 % dotázaných uvedlo, že ve své komisi dosáhnou konsenzu jen vzácně nebo dokonce nikdy (Steiner – Dorff 1985: 51–52).

2.5 Konfesní demokracie

Během vytváření této práce jsem se nezřídka setkal s označením libanonského politického systému jako konfesní demokracie. Někteří autoři touto parafrází odkazují na skutečnost, že diverzita společnosti v Libanonu není etnická, ale spíše náboženská. Považuji za nutné tento pojem vysvětlit, protože je v souvislosti s Libanonem často zmiňován.

Konfesní demokracie je podtyp konsociační demokracie. Má stejné znaky a institucionální charakteristiky jako konsociační demokracie. Jak jsem již naznačil, pojem odkazuje na rozdělení společnosti na základě náboženství, nikoli etnika nebo jazyka. Podle organizace CJPME (2007: 1) je konfesní demokracie typ konsociační vlády, která distribuuje politickou moc proporcionálně mezi náboženské skupiny. Dále budu ve své práci používat výraz konsociační demokracie.

.

3 POLITICKÝ SYSTÉM LIBANONU

3.1 Období pod francouzskou nadvládou 1926–1943

3.1.1 Vznik Libanonu

Je všeobecně známé, že po skončení první světové války došlo k rozdělení rozpadlé Osmanské říše do sfér vlivu mezi Velkou Británii a Francii na základě Sykes-Picotovy dohody z roku 1916. Do sféry vlivu Francie spadla mimo jiné i dnešní Sýrie, jejíž součástí bylo v té době i území současného Libanonu. K vydělení území Velký Libanon z území Sýrie došlo v září roku 1920. Nově vzniklé území bylo vytvořeno uměle a neodkazovalo na žádný historický stát nebo říši. Francie tak učinila především z nutnosti administrativního členění spravovaného území, ale také kvůli nátlaku libanonských křesťanů, především maronitů, kteří požadovali vytvoření křesťanského státu na Blízkém východě (Traboulsi 2007: 75–76). Ovšem nový stát, který by zahrnoval pouze území obývané křesťany, by byl ekonomicky neživotaschopný, protože by nezahrnoval žádné velké přístavní město (Rabil 2011: 11). Z tohoto důvodu byla ke křesťany obývanému území připojena ještě města Bejrút, Sidon, Tyre a Tripolis a další čtyři provincie obývané především muslimy. Toto rozhodnutí vyvolalo nevoli u křesťanského i muslimského obyvatelstva. Křesťané, kteří si Libanon představovali jako křesťanský ostrov mezi muslimskými státy, museli najednou čelit faktu, že téměř polovinu státu bude tvořit muslimské obyvatelstvo. Ani muslimové nevítali toto rozhodnutí s otevřenou náručí a požadovali vytvoření nezávislého arabského státu nebo opětovné připojení k Sýrii. Svých požadavků se domáhali také četnými revoltami proti režimu (Traboulsi 2007: 80–85). Navzdory protestům obou složek populace bylo území Velkého Libanonu zahrnující křesťany i muslimy oficiálně ustanoveno v roce 1923 na konferenci v Lausanne (Winslow 1996: 59).

Nejvyšším politickým představitelem Velkého Libanonu byl Vysoký komisař. V jeho kompetencích bylo jmenování guvernéra a jeho

sedmičlenné exekutivní rady. Dále jmenování patnáctičlenné Administrativní komise, která měla fungovat jako legislativní orgán. V roce 1921 byla Administrativní komise rozšířena na 17 členů a poprvé byla založena na sektářském principu, kde šest křesel bylo vyhrazeno pro maronity, tři pro řecké ortodoxní představitele, jeden mandát pro řeckého katolíka, jedno křeslo pro zástupce drúzské sekty, čtyři pro sunnity a dva pro šíc ity. Dohromady tedy deset křesel pro křesťanské zástupce a pouze sedm pro muslimské. Do Administrativní komise byli dosazováni především bohatí obchodníci a vlastníci půdy. Administrativní komise měla ovšem jen poradní funkci, přičemž hlavní administrativní funkci vykonávali francouzští poradci. V roce 1922 došlo k přejmenování Administrativní komise na Reprezentativní radu, jejíž členové byli částečně jmenováni Vysokým komisařem a částečně voleni. Během mandátu Vysokého komisaře Maurice Sarraila (1924–1926) bylo upuštěno od rozdělování mandátů v Reprezentativní radě na základě náboženské příslušnosti. Libanon se také dočkal prvního administrativního dělení na 11 nižších správních celků, tzv. *muhafazů*, které ovšem neodpovídaly demografii obyvatelstva podle náboženství (Traboulsi 2007: 88–89).

3.1.2 Libanonská ústava

Od vyhlášení Velkého Libanonu neustále probíhaly pokusy o opětovné připojení k Sýrii. Za těmito ozbrojenými rebeliemi stáli většinou muslimové, ale i např. řecká ortodoxní církev. Největší povstání vedené proti francouzskému mandátu proběhlo v letech 1925–1927. Tyto nepokoje namířené proti francouzské mandátní správě donutily Francii vytvořit ústavu, která by její moc nad Libanonem upevnila. Reprezentativní rada byla přetvořena na Ústavotvorné shromáždění, které bezprostředně poté začalo vypracovávat ústavu. Její návrh byl Vysokým komisařem přijat 24. května 1926 (Winslow 1996: 62–63). Ústava mimo jiné přejmenovala Velký Libanon na Libanonskou republiku, ustanovila libanonskou vlajku a zavedla francouzštinu jako druhý úřední

jazyk. Naproti tomu ústava postrádala jasné vymezení státních hranic (Traboulsi 2007: 90).

Ústava legalizovala francouzskou mandátní správu a zaručovala jí kontrolu nad zahraniční politikou, armádou a veřejnou bezpečností. Legislativní orgán Representativní rada se dočkal přejmenování na Poslaneckou sněmovnu (Traboulsi 2007: 90). V roce 1926 byl přijat také volební zákon, na jehož základě byli poslanci do Poslanecké sněmovny voleni. Tento volební systém byl založen na konsociaci, stanovoval kvóty pro jednotlivé náboženské skupiny (Ekmekji 2012: 2). Přestože měla Poslanecká sněmovna zastávat legislativní funkci, reálně jí neplnila. Zákony byly připravovány vládou a Radou ministrů a v Poslanecké sněmovně byly jen beze změny přijímány (MacGowen 1989: 29). Ústava také zavedla druhou komoru parlamentu, Senát. Zatímco Poslanecká sněmovna byla volená, senátoři byli jmenováni Vysokým komisařem. Senát představoval orgán zastupující náboženské sekty a regiony (Traboulsi 2007: 90).

Náboženským sektám byla podle ústavy udělena výrazná autonomie. Podle článku devět (Al-Džuhmhúrija al-Lubnánija Madžlis an-Nuwáb 2013; Constituteproject [nedatováno]: 4) má jedinec právo na jakékoliv náboženské vyznání. Náboženským sektám je přisouzena vlastní legislativní a exekutivní pravomoc v oblasti rodinného práva. Článek deset (Al-Džuhmhúrija al-Lubnánija Madžlis an-Nuwáb 2013; Constituteproject [nedatováno]: 5) dává náboženským skupinám právo na provozování svých soukromých škol za předpokladu, že nebudou narušovat veřejné vzdělávání, veřejný pořádek, morálku a nebudou porušovat důstojnost jiného náboženství nebo skupiny.

Ústava nově ustanovila funkci prezidenta. Přisoudila mu velké výkonné pravomoci. V exekutivní činnosti mu pomáhala již zmíněná Rada ministrů. Prezident měl pravomoc ministry odvolávat. Prezident republiky nebyl odpovědný nikomu kromě Vysokého komisaře, který tak byl *de facto* stále nejvyšší exekutivní autoritou v zemi (Traboulsi 2007: 90).

Prezident byl volen na tři roky oběma komorami Parlamentu. Senát byl však již v roce 1927 ústavním dodatkem zrušen, protože dvě komory zaručovaly lidu příliš velkou reprezentaci. V roce 1929 byla funkční doba prezidenta prodloužena na šest let (Winslow 1996: 63).

3.1.3 Od sčítání obyvatel k nezávislosti

V roce 1932 proběhlo první a zároveň jediné oficiální sčítání obyvatel v Libanonu. Podle tohoto dokumentu bylo v Libanonu přítomno celkem 17 náboženských sekt (Maktabi 1999: 219–221). Ze sčítání vyplynulo, že v zemi v té době žilo 793 396 lidí, z toho 28,7 % maronitů, 9,7 % řeckých ortodoxních, 5,9 % řeckých katolíků, 4 % Arménů a 1,7 % ostatních křesťanů, tedy celkem 50 % křesťanů. Dále pak: 22,5 % sunnitů, 19,5 % šíʿitů, 6,7 % drúzů a 1,3 % ostatních nekřesťanů, tedy 50 % muslimů (Ibidem: 235). Ovšem necelý měsíc před provedením sčítání vešel v platnost zákon, který umožnil do sčítání zahrnout i obyvatelstvo, které ze země emigrovalo po roce 1924. Tito lidé byli označeni jako nepřítomní (Ibidem: 236–237). Po zahrnutí všech těchto emigrantů do celkového počtu obyvatel se výsledky sčítání rázem změnily. Podle oficiálního výsledku sčítání byl celkový počet obyvatel 1 048 383. Ale především se změnil poměr v zastoupení jednotlivých sekt, a to takto: 33,5 % maronitů, 12,8 % řeckých ortodoxních, 7,3 % řeckých katolíků, 3,3% Arménů, 1,6 % ostatních křesťanů, 18,6 % sunnitů, 15,9 % šíʿitů, 5,9% drúzů a 1,1 % ostatních nekřesťanských sekt. Poměr 50:50 křesťané a muslimové se změnil ve prospěch křesťanů na 58,5 % ku 41,5 % (Ibidem: 235). Rania Maktabi (1999: 240) došla k závěru, že výsledky sčítání byly režimem záměrně zmanipulovány tak, aby křesťané tvořili v zemi většinu.

V roce 1932 měl skončit mandát prvnímu libanonskému prezidentovi Šárlu Dabbásovi z řecké ortodoxní církve. O prezidentský post se ucházeli dva významní maronitští politici Emile Eddé a Bišára al-Chúrí. Avšak Eddé se rozhodl kandidatury vzdát a ve snaze vyvolat krizi podpořil kandidaturu sunnitského funkcionáře Muhammada al-Jisra.

Vysoký komisař zareagoval zrušením libanonské ústavy, rozpuštěním Poslanecké sněmovny a prodloužením prezidentského mandátu Dabbásovi o jeden rok. Vysoký komisař Ponsot byl kvůli tomuto kroku odvolán z funkce a nahrazen Damienem de Martelem. Ten obnovil Poslaneckou sněmovnu, která čítala 25 poslanců, z nichž sedm jich nebylo voleno, ale jmenováno. Nicméně činnost Poslanecké sněmovny byla během tohoto období, kdy nebyla v platnosti ústava, omezená, protože Vysoký komisař Martel vydával některé zákony zcela bez schválení (Winslow 1996: 64–65). V roce 1936 byla obnovena instituce volby prezidenta, který byl až do této chvíle jmenován Vysokým komisařem. Volby vyhrál Emile Eddé. O rok později byla obnovena i ústava (MacGowen 1989: 29). Ve stejném roce byla také vytvořena nová Poslanecká sněmovna, která nyní měla 60 poslanců, z nichž 40 bylo voleno a 20 jmenováno. Bylo tak činěno proporčně na základě již zmíněného sčítání obyvatel z roku 1932. Prezident Eddé předsedou vlády jmenoval sunnitu al-Ahdába a založil tím nepsanou tradici, že prezident je maronita a premiér sunnita. V roce 1939 byl vyhlášen nouzový stav a znovu zrušena ústava. Následující rok přešel Libanon pod správu Vichystického režimu (Winslow 1996: 66–68).

3.1.4 Závěr

Z výše uvedeného historického vývoje je patrné, že Libanon v období 1926–1943 nelze považovat za demokratický, především kvůli funkci nevoleného Vysokého komisaře s velkými exekutivními pravomocemi. Francouzští Vysocí komisaři se aktivně podíleli na exekutivě Libanonu, vydávali zákony, které nebyly schváleny v Parlamentu, a také několikrát zrušili platnost ústavy. Přestože byla sepsána ústava, která ustanovovala legislativní a exekutivní orgány, které byly od sebe oddělené, legislativní orgán po většinu své existence plnil pouze formální funkci. Naproti tomu funkce prezidenta republiky měla značné pravomoci a prezident nebyl odpovědný parlamentu, pouze Vysokému komisaři.

V tomto období však můžeme pozorovat prvotní znaky konsociace, především proporcionalitu, vytvoření velké koalice v exekutivě a segmentální autonomii. Již od vydání první ústavy byla křesla v parlamentu rozdělována proporčně mezi reprezentanty náboženských sekt. Od roku 1932 se tak dělo podle oficiálních výsledků sčítání obyvatel, které ovšem byly záměrně ovlivněny tak, aby poskytovaly výhodu křesťanské části obyvatelstva. Také segmetální autonomie byla garantována již v ústavě z roku 1926. Přestože náboženské skupiny neměly svojí vlastní vládu, Lijphartova kritéria pro segmentální autonomii splňují. Ústava zaručovala a stále zaručuje náboženským skupinám autonomii v rámci rodinného práva a také možnost provozování vlastních náboženských škol, které podléhají jen dané skupině. První velkou koalici v podobě rozdělení zásadních exekutivních funkcí pozorujeme také v tomto období. Naopak menšinové právo veta ještě v této době ustanoveno nebylo.

3.2 Od nezávislosti do začátku občanské války 1943–1975

V průběhu druhé světové války vyvrcholil boj syrských a libanonských občanů za nezávislost obou zemí. Je nutné podotknout, že v Libanonu nepanovala jasná představa o budoucnosti země. Část muslimské populace stále požadovala začlenění Libanonu do Sýrie. Tato skupina byla podporována a částečně i reprezentována Syrskou národně-socialistickou politickou stranou, která vznikla v roce 1932 a jejímž cílem bylo spojit Libanon, Sýrii, Palestinu, Zajordánsko (dnešní Jordánsko), Kypr a severní provincie Iráku do jediného státu. Naopak někteří maronité v čele s bývalým prezidentem Eddém nechtěli přijít o ochranu, kterou jim Francie poskytovala (Traboulsi 2007: 102–104). Francie se odmítala vzdát obou svých mandátních území, což v roce 1942 jasně deklaroval Charles de Gaulle během své návštěvy v Damašku a Bejrútu. Nicméně v létě roku 1942 na schůzi zástupců Libanonu, Sýrie a Egypta v Káhiře bylo dohodnuto opětovné obnovení ústav v Sýrii i Libanonu a zamítnutí vlivu Francie na tyto dvě země po vyhlášení nezávislosti. Pozdější libanonský prezident Bišára al-Chúrí, který byl na

tomto mítinku uznán jako zástupce libanonských křesťanů i muslimů, zde také navázal spolupráci s pozdějším libanonským premiérem Rijádem as-Sulhem. Al-Chúrí a as-Sulh se shodli, že muslimové nebudou nadále usilovat o připojení k Sýrii a křesťané nebudou podporovat myšlenku ochrany země ze strany Francie. Tím vznikl Národní pakt, který společně s ústavou tvořil základ nové nezávislé Libanonské republiky (Ibidem: 105–106).

S pomocí Velké Británie, která vyvinula tlak na Francii, byla v Libanonu na konci roku 1942 obnovena ústava a vyhlášeny nové volby do Poslanecké sněmovny (Traboulsi 2007: 106). Z celkového počtu 55 křesel jich bylo 30 vyhrazeno pro křesťany a 25 pro muslimy. Mandáty tedy byly obsazeny v poměru 6:5 ve prospěch křesťanů. Parlament se sešel v září roku 1943 a proběhla prezidentská volba. Zatímco kandidát Eddé měl ve Sněmovně podporu maronitů, protikandidát al-Chúrí byl podporován všemi ostatními náboženskými menšinami a ve volbách zvítězil. Novým předsedou vlády jmenoval sunnitu as-Sulha (Winslow 1996: 72).

V listopadu 1943 parlament schválil ústavní dodatky, které zrušily francouzskou mandátní správu a zavedly arabštinu jako jediný úřední jazyk. Prezident al-Chúrí ústavní dodatky ratifikoval hned následující den. Avšak francouzský delegát prohlásil dodatky za nepravomocné, protože změny nebyly konzultovány s francouzskými poradci (Traboulsi 2007: 107). V reakci na ústavní dodatky byli tři dny po jejich přijetí na příkaz francouzského delegáta zatčeni nejvyšší vládní představitelé, včetně prezidenta a premiéra. Do čela země byl opět dosazen pro-francouzský Eddé. Na stranu Libanonu se znovu postavila Velká Británie a Francie byla donucena propustit zadržené vládní představitele (Winslow 1996: 72–73). Dne 22. listopadu 1943 se al-Chúrí a as-Sulh opět ujali svých úřadů a francouzská mandátní správa byla oficiálně zrušena. Libanon se stal nezávislou zemí (Traboulsi 2007: 108).

3.2.1 Ústava z roku 1943

Nově vzniklá nezávislá Libanonská republika byla založena na dvou pilířích. Prvním z nich byla ústava. Již jsem naznačil, že Libanon nejprve obnovil ústavu z roku 1926 a poté jí pozměnil ústavními dodatky. „Nová“ ústava z roku 1943 byla *de facto* pozměněná původní ústava, která vznikala pod dohledem francouzské mandátní správy (Traboulsi 2007: 107). Druhým pilířem Libanonské republiky byl tzv. Národní pakt. Jednalo se o nepsanou dohodu mezi maronitským prezidentem al-Chúrím a sunnitským premiérem as-Sulhem, která mimo výše uvedené dohody o celistvosti Libanonu bez ochrany Francie upravovala také jeho vnitřní fungování. V rámci Národního paktu bylo usneseno, že prezidentskou funkci bude vždy zastávat maronita, předsedou vlády bude vždy jmenován sunnita a předsedou Poslanecké sněmovny bude vždy zvolen šíʿita (Mühlbacher 2009: 77–78). Dále Pakt zaručoval proporcionální rozdělení ministerských postů v exekutivě mezi křesťany a muslimy v poměru 50:50 (Dekmejian 1978: 254). Původně dohoda zaručovala trvalé obsazení jednoho specifického postu ve vládě zástupcem jedné ze šesti nejpočetnějších sekt, jako tomu bylo v případě funkce prezidenta, premiéra a předsedy parlamentu, ale od tohoto bylo upuštěno a dodržovalo se obsazování jen u zmíněných tří funkcí. Národní pakt také zaručoval proporcionalitu náboženských sekt v administrativě na základě sčítání obyvatel (Winslow 1996: 77). Avšak především šíʿité byly v administrativě podreprezentováni a naopak křesťané dominovali na nejvyšších postech (Crow citováno dle Dekmejian 1978: 254–255).

Přestože byl podle ústavy Libanon koncipován jako parlamentní demokracie, prezident republiky měl větší exekutivní pravomoci než předseda vlády (Mühlbacher 2009: 96). Když kabinetu předsedal prezident, vláda řešila zásadní otázky, v momentě předsednictví premiéra se vláda zabývala jen běžnými nepříliš důležitými problémy (Winslow 1996: 82). Ústava prezidentovi garantovala právo jmenovat ministry a předsedu vlády. Dále členy vlády propouštět, ať už jednotlivé členy nebo rovnou celý kabinet. V prezidentových pravomocích bylo také

rozpustit Poslaneckou sněmovnu a vyhlásit nové volby. Dále také navrhovat zákony a vetovat návrhy zákonů. Prezident byl volen parlamentem na šest let a odvolán mohl být, jen pokud porušil ústavu nebo spáchal velezradu (Traboulsi 2007: 109–110).

Byl zachován jednokomorový legislativní orgán. Stejně jako vláda i parlament byl rozdělen proporcionálně mezi náboženské sekty. Na rozdíl od vlády nebyl parlament rozdělen mezi křesťany a muslimy ve stejném poměru, ale v poměru 6:5 ve prospěch křesťanů, stejně jako tomu bylo ve volbách do parlamentu v roce 1943 před schválením ústavních změn. Tento poměr vycházel z počtu obyvatel podle sčítání lidu z roku 1932. Poslanecká sněmovna měla nejprve 55 poslanců, ale v průběhu let se do roku 1975 změnil na 77, 44, 66 a nakonec na 99 poslanců. Počet reprezentantů byl vždy dělitelný číslem 11, aby mohl být zachován daný poměr (Winslow 1996: 77).

V roce 1943 neprošla revizí celá ústava, některé články z roku 1926 zůstaly zachovány. Mezi ně se řadí mimo jiné i články devět a deset, tedy články, které jsem ve své práci již zmínil. Jedná se o články, které zajišťují segmentální autonomii náboženským skupinám ve smyslu vlastního rodinného práva a vlastního náboženského vzdělávání (Al-Džuhmhúríja al-Lubnáníja Madžlis an-Nuwáb 2013; Constituteproject [nedatováno]: 4–5). Součástí nepsaného Národního paktu byla také dohoda o menšinovém vetu v parlamentu (Mühlbacher 2009: 78).

3.2.2 Vláda prezidenta Bišáry al-Chúrího

Pro vládu prezidenta al-Chúrího bylo charakteristické striktní dodržování konceptu proporcionality na základě náboženských sekt. Dále je toto období známé pro ekonomickou stabilitu země a nastartování ekonomického růstu (Traboulsi 2007: 123). Na druhou stranu je období jeho vlády spojené také s vysokou mírou korupce a elitářstvím. V Libanonu sice existovala demokracie a proporcionálně volený parlament, v něm ale reálnou moc drželi bohatí lidé a vlastníci půdy, tzv. *zu'ama.* Jednalo se o moderní feudály, lidi z bohatých rodin, kteří vlastnili

rozsáhlé pozemky. Tito lidé byli lídři kandidátek ve svých volebních okrscích a pravidelně se dostávali do Poslanecké sněmovny. V průběhu let se vyprofilovalo několik rodin, jejíž členové se střídali na důležitých vládních postech. Tradice mocenského soupeření se v rodinách udržovala a přecházela z otce na syny nebo dokonce i dcery. Tento systém fungoval i v dobách francouzského mandátu, ale jeho negativní dopad se plně projevil až po získání nezávislosti a to právě elitářstvím a korupcí. Winslow o tomto systému hovoří jako o voleném feudalismu (1966: 83–84).

Další problém pro vládu al-Chúrího představovala Francie. Přestože byla v roce 1943 oficiálně deklarovaná nezávislost Libanonu, Francie se nechtěla vzdát svého vlivu na Libanon a Sýrii. V obou zemích byla neustále francouzská armáda, proti jejíž přítomnosti se lid v Sýrii i Libanonu bouřil a demonstroval. Na jaře roku 1945 se situace mezi demonstrujícími a francouzskou armádou vyhrotila natolik, že vypukly ozbrojené nepokoje. Francie dokonce bombardovala Damašek. Situaci pomohla uklidnit až Velká Británie společně s USA. Francouzská vojska se stáhla z Libanonu až v roce 1946 (Traboulsi 2007: 112–113).

Ačkoliv byla podle ústavy doba trvání prezidentského mandátu šest let bez možnosti znovuzvolení, al-Chúrí byl ve své funkci od roku 1943 až do 1952, tedy devět let. V roce 1947, když se blížil al-Chúrího konec v prezidentské funkci, chtěl prezident prosadit myšlenku svého znovuzvolení, avšak takováto akce by byla protiústavní. Al-Chúrí rozpustil Parlament a byly vyhlášeny nové volby. Ve zmanipulovaných volbách do Poslanecké sněmovny v roce 1947 uspělo 80 % zastánců al-Chúrího režimu. Premiérem byl opět jmenován as-Sulh (Winslow 1996: 90–91), jehož první kabinet nedokončil celé čtyřleté volební období (Ibidem: 81–82). Hlavním úkolem nově zvoleného Parlamentu bylo provést ústavní změnu, která by umožňovala znovuzvolení do prezidentské funkce. Prezident na oplátku slíbil rozšíření parlamentu o 22 mandátů. Proti tomuto ústavnímu dodatku hlasovalo jen sedm poslanců z 55 a dodatek byl přijat. Al-Chúrí byl následně zvolen do prezidentské funkce na druhé

volební období. Nicméně tento krok nebyl v libanonské společnosti populární a proti al-Chúrímu začala vznikat výrazná opozice. Jedni z nejvýraznějších vůdců opozice byli pozdější prezident Kamíl Šamᶜún a Kamál Džunblát. V druhém vládním období al-Chúrího byly rušeny radikální politické strany, noviny a také zavíráni někteří žurnalisté. Jeho vláda byla spíše autoritářská (Ibidem: 91–93).

Opozice proti al-Chúrímu vzrostla ještě více během parlamentních voleb v roce 1951. Všechny opoziční politické strany před těmito volbami utvořily alianci pod názvem Socialistická fronta a do voleb vstoupily jednotně. Lídři této aliance byli právě Šamᶜún a Džunblát. Ve stejném roce byl zavražděn as-Sulh. Al-Chúrí tím ztratil významného spojence. Tlak opozice ještě vzrostl. Prezident al-Chúrí z funkce odstoupil v září 1952 po masivních demonstracích a zvýšeném tlaku opozice. O čtyři dny později byl prezidentem zvolen Kamíl Šamᶜún (Attié 2004: 29–30).

3.2.3 Vláda prezidenta Kamíla Šamᶜúna

Od prezidenta Kamíla Šamᶜúna bylo očekáváno zreformování Libanonu a vymýcení rozsáhlé korupce, která se rozmohla za vlády předchozího prezidenta. Šamᶜún a jeho vlády vskutku provedli mnoho reforem, mezi nimi např. reformu administrativního systému, či reformu soudního systému, která zahrnovala i vznik Vysoké soudní rady. Dále byla opět zavedena svoboda tisku a ženy dostaly poprvé od vzniku Libanonu volební právo (Attié 2004: 48–51). Zreformován byl i volební systém. Šamᶜún zvýšil počet volebních okrsků z devíti na 33 a zároveň snížil počet zákonodárců ze 77 na 44 (Traboulsi 2007: 129). Tímto krokem chtěl prezident omezit vliv *zu'ama* (Attié 2004: 51), ve skutečnosti si tím však Šamᶜún zajistil většinu v parlamentu (Traboulsi 2007: 129). Obrovský počet reforem ovšem neměl velký pozitivní efekt, jak by se dalo očekávat. Samotný prezident o svých reformách prohlásil, že se snaží vyměnit kvantitu za kvalitu, ale podle britských oficiálních pozorovatelů v Libanonu prezident Šamᶜún provedl hodně změn, které znamenaly jen malý pokrok (Attié 2004: 51–54).

Ačkoliv Šamᶜún sliboval ve svém inauguračním projevu vymýcení korupce, ta během jeho mandátu naopak ještě vzrostla (Traboulsi 2007: 133). Prezident se také snažil co nejvíce posílit svojí moc na úkor kabinetu tím, že záměrně dosazoval slabé předsedy vlády. Za vlády Šamᶜúna také vzrostlo napětí mezi náboženskými sektami na maximum. Navzdory všem negativním faktům je jeho období vlády doprovázeno velkou ekonomickou prosperitou (Ibidem: 128–130).

Na konci svého volebního období se prezident Šamᶜún vydal stejnou cestou jako jeho předchůdce al-Chúrí a začal přemýšlet o znovuzvolení. Tento jeho krok byl zprvu podporován USA. Později Spojené státy od této podpory upustily. V Libanonu se proti znovuzvolení Šamᶜúna postavila nejen muslimská opozice, ale také někteří křesťané, včetně maronitského patriarchy. Šamᶜúnův záměr znovu kandidovat svedl dohromady i politické strany a náboženské skupiny, které by za jiných okolností nespolupracovaly (Attié 2004: 159–160, 171). Opozici proti prezidentovi zformovali a vedli *zu'ama,* z nichž většina přišla o své místo v parlamentu (Ibidem 148). Nesouhlas se znovu zvolením Šamᶜúna byl nejprve prezentován poklidnými demonstracemi. Zároveň v té době však začaly probíhat také demonstrace za znovuzvolení prezidenta Šamᶜúna a střety mezi těmito dvěma skupinami se začaly vyostřovat (Ibidem 158–163). Střety postupně vyústily v občanskou válku. Šamᶜún požádal Spojené státy o vojenskou intervenci. Zásah USA pomohl stabilizovat situaci a problém se vyřešil diplomaticky. Přestože USA zasahovaly na straně prezidenta Šamᶜúna, v konečném důsledku zapříčinily jeho konec ve funkci. Prezident USA Eisenhower se rozhodl dosadit na prezidentský post někoho z armády. V září roku 1958 libanonský Parlament zvolil do prezidentské funkce generála F'uáda Šihába, který vedl občanskou válku proti Šamᶜúnovi, (Traboulsi 2007: 135–137).

3.2.4 Vláda prezidentů F'uáda Šihába a Šárla Hilúa

Dvanáctileté období 1958–1970, tedy období vlády prezidentů F'uáda Šihába a Šárla Hilúa, je obdobím největší ekonomické prosperity od získání nezávislosti do začátku občanské války. Prezident Šiháb zvolený po skončení občanské války chtěl především stabilizovat zemi a zmírnit napětí mezi náboženskými sektami. Svých cílů chtěl dosáhnout prostřednictvím vlády nestraníků a profesionálů. Tímto krokem Šiháb minimalizoval politickou moc *zu'ama.* Dále rozšířil počet reprezentantů v Poslanecké sněmovně na 99 a počet ministrů na 18. Během jeho mandátu byly všechny politické sekty plně reprezentovány (Winslow 1996: 128–131). Také vláda byla za prezidenta Šihába mnohem stabilnější, např. kabinet vedený Rašídem Karámím vydržel vládnout 27 měsíců, nejdéle ze všech předchozích vlád. Naproti tomu za vlády al-Chúrího se vystřídalo celkem devět předsedů vlády, jedna vláda tedy vydržela v průměru jeden rok (Dekmejian 1978: 253).

Na druhou stranu se režim v Libanonu za vlády Šihába stala méně svobodným. Šiháb k prosazení svých modernizačních a stabilizačních reforem využíval armádu, která měla moc implementovat zákon vetovaný některým ze *zu'ama.* Také se spoléhal na nově utvořenou zpravodajskou službu. Šiháb dále ustanovil orgán jemu věrných poradců, kteří dohlíželi na funkčnost a efektivnost administrativy. Šiháb se snažil využívat armádu a zpravodajskou službu v rámci demokratických mezí, ale od roku 1961, kdy proběhl pokus o svržení Šihába, začala být potlačována svoboda tisku a opozice. V roce 1964 armáda ovlivnila volby, když v jejich předvečer nepřiměřeným způsobem zasáhla proti opozici (Winslow 1996: 130–133).

Prezident Hilú, který byl ve funkci 1964–1970, se snažil udržet směr, který zavedl Šiháb, ale neuspěl a *zu'ama* se opět dostali v Libanonu k moci (Hudson 1976: 115). Hilú musel během své vlády čelit hlavně problémům vyvolaným děním v mezinárodní politice. Především arabsko-izraelský konflikt měl na Libanon velký vliv. Díky tomuto konfliktu

se na jihu Libanonu navíc usídlila početná palestinská minorita, která žila v chudobě a nebyla schopná se začlenit do společnosti. Palestinci vytvářeli guerillové skupiny, které ohrožovaly suverenitu Libanonu (Dekmejian 1978: 259–261).

3.2.5 Vláda prezidenta Sulajmána Frandžíji

V roce 1970 nastoupil do prezidentského úřadu Sulajmán Frandžíja. V úřadu setrval až do vypuknutí občanské války. Franždíjovi se nepodařilo zavést jedinou výraznou reformu a období jeho vlády je znovu doprovázeno častým střídáním vlád. *Zu'ama* měli opět velký vliv na fungování Libanonu. Především bránili kabinetu složenému z mladých ministrů, který prezident jmenoval jako první kabinet po svém zvolení, v provádění reforem. Těch bylo podle nich mnoho a byly příliš rychlé. V této době narůstají problémy způsobené palestinskými uprchlíky, sídlícími především v jižním Libanonu. Celý tento region se ocitl pod správou Organizace pro osvobození Palestiny (OOP) a libanonská vláda zde neměla reálnou moc. Lidé po celé zemi začali od počátku 70. let demonstrovat proti vládě a také proti vzrůstajícím cenám potravin. Demonstrace v průběhu let nabyly na intenzitě i počtu, až v roce 1975 přerostly v občanskou válku (Winslow 1996: 164–170).

V průběhu celého období 1943–1975 byly mandáty v parlamentu rozděleny v poměru 6:5, podle výsledků sčítání obyvatel z roku 1932. Od té doby se nové oficiální sčítání obyvatel nekonalo. Mezitím došlo k velké emigraci křesťanů a naopak k imigraci muslimů, především pak Palestinců a Syřanů. Muslimové také měli větší porodnost než křesťané. Poměr mezi křesťany a muslimy ve společnosti se tak výrazně změnil. Přestože tedy došlo k velké demografické změně, proporcionální zastoupení náboženských skupin zůstalo stejné (Dekmejian 1978: 253–257).

3.2.6 Závěr

Ústavní dodatky z roku 1943 zrušily jediný nedemokratický prvek ústavy, tedy exekutivní pravomoci francouzského Vysokého komisaře a podřízenost Libanonu Francii. Naopak demokratické prvky jako oddělení zákonodárné, výkonné a soudní moci a demokratické volby s rovným hlasovacím právem zůstaly v ústavě zachovány. Formálně se Libanon stal demokratickým státem. Jednalo se ale o konsociační demokracii? A fungovala demokracie reálně nebo jen formálně?

Nejdůležitější z institucionálních charakteristik velká vládní koalice byla zaručena nepsaným Národním paktem. Ministerská křesla byla rozdělena rovnoměrně mezi křesťanskou a muslimskou část populace. Zároveň Národní pakt zaručoval třem nejpočetnějším náboženským sektám vliv na chod země skrze vyhrazené funkce prezidenta, premiéra a předsedy parlamentu.

Proporcionální rozdělení mandátů v Parlamentu bylo zaručeno přímo ústavou. Na základě sčítání obyvatel z roku 1932 nebyla ovšem křesla rozdělena v poměru 1:1, ale 6:5, což zvýhodňovalo křesťany. Během zkoumaného období 1943–1975 se poměr obyvatel v zemi výrazně změnil a toto rozdělení již nereflektovalo skutečnou situaci v zemi. Národní pakt také zaručoval proporcionalitu v administrativě.

Autonomie segmentů ve společnosti přetrvala v ústavě z roku 1926, články devět a deset nebyly pozměněny. Náboženské skupiny tak nadále měly možnost spravovat své vlastní záležitosti v oblasti rodinného práva a také právo zakládat své školy. Vlastní vlády se ovšem jednotlivé skupiny nedočkaly ani v tomto období, s výjimkou palestinských uprchlíků v jižním Libanonu, který od 70. let spravovala OOP. Náboženské sekty od sebe nebyly odděleny ani geograficky a s rostoucí urbanizací docházelo ke stále větší náboženské heterogenitě v jednotlivých oblastech Libanonu.

V rámci Národního paktu bylo také zavedeno menšinové právo veta. Všechny čtyři institucionální charakteristiky konsociační demokracie tak byly naplněny. Protože v období 1943–1975 nedošlo ke změnám v ústavě (výjimku tvoří možnost znovuzvolení prezidenta), můžeme říci, že Libanon byl formálně v tomto období konsociační demokracií.

Pokud na vznik konsociační demokracie v Libanonu aplikujeme Lijphartovy faktory napomáhající jejímu vzniku, zjistíme, že většina z nich byla uplatněna. Existence vnější hrozby byla rozhodně při vzniku konsociační demokracie v Libanonu přítomna. Nejenže probíhala druhá světová válka, ale především Libanonu neustále hrozilo připojení k Sýrii nebo přetrvání francouzského mandátu. Proto byla ustanovena spolupráce mezi křesťany a muslimy, aby byly obě hrozby zažehnány.

Pokud zůstaneme u spolupráce, dalším faktorem podle Lijpharta bylo naklonění elity a společnosti vzniku konsociace. Jelikož Národní pakt, který legitimizoval konsociaci, byl uzavřen mezi představiteli křesťanské a muslimské složky populace, můžeme potvrdit náklonnost elity k jejímu vzniku. Protože ve společnosti po uzavření národního paktu a změně ústavy neproběhly žádné významné demonstrace proti konsociačnímu uspořádání, dá se tedy potvrdit i náklonnost společnosti.

Také způsob fragmentace společnosti v Libanonu souhlasí s Lijpharovým předpokladem pro vznik konsociační demokracie. V Libanonu existovalo několik náboženských skupin, z nichž ani jedna nebyla ve společnosti dominantní. Přestože se maronité snažili politickému systému dominovat, jejich počet ve společnosti se začal oproti muslimům snižovat. To byl také jeden z důvodů nepokojů, které posléze vyústily v občanskou válku v roce 1975. Splněn byl také faktor velikosti státu. Je všeobecně známé, že Libanon patří rozlohou k menším státům nejen na Blízkém východě. Nesmíme také opomenout tradici konsociačního uspořádání. Již během francouzského mandátu bylo možné vypozorovat vznik tří institucionálních charakteristik konsociační

demokracie. Nezávislá Libanonská republika do velké míry na toto uspořádání navazovala.

Na druhou stranu v Libanonu nefungovala izolovanost náboženských skupin. Již bylo řečeno, že sekty od sebe nebyly geograficky odděleny a v průběhu let se promíchání ještě zvětšovalo. Lijphart předpokládal, že malá izolovanost skupin společnosti povede k častějším střetům názorů a následně nepokojům. I v tomto případě byl Lijphartův předpoklad správný.

Ačkoliv Lijphart považuje konsociační demokracii za stabilní uspořádání, v případě Libanonu nemůžeme o velké stabilitě systému hovořit. Během třicetiletého období mezi lety 1943–1973 se v Libanonu vystřídalo celkem 45 kabinetů (Dekmejian 1978: 260), vláda tedy vydržela vládnout v průměru méně než jeden rok. Neobvyklé nebyly v Libanonu občanské nepokoje a demonstrace. Ty největší, pokud pominu situaci před občanskou válkou, proběhly, když se prezidenti al-Chúrí v roce 1949 a Šam^{c}ún v roce 1958 pokusili o znovuzvolení do funkce. Oba tito prezidenti se také snažili využít svého postavení a co nejvíce posilovat svoji moc na úkor vlády a jejího předsedy. Parlamenty byly navzdory demokratickým volbám ovládány tradičními feudálními vládci *zu'ama*. Větší stabilita panovala v Libanonu za vlády prezidenta Šihába, který ovšem stability dosáhl represemi pomocí armády, ustanovením zpravodajské služby a jmenováním technokratických vlád na úkor liberální demokracie a plurality. Za jeho vlády, stejně jako ke konci vlády al-Chúrího, neexistovala svoboda tisku. Během mandátů prezidentů Hilúa a Frandžíji opět vzrostla moc *zu'ama.* Je zřejmé, že navzdory formálnímu demokratickému uspořádání Libanonu zde liberální demokracie v letech 1943–1975 nefungovala. O moc se střídali *zu'ama* a prezidenti, kteří se snažili co nejvíce posílit svoje pravomoci a naopak omezit moc *zu'ama* a také vlády. K tomu prezidenti využívali i nedemokratické způsoby.

3.3 Občanská válka 1975–1989

Občanská válka vypukla v Libanonu mezi křesťany a Palestinci, ke kterým se následně přidali libanonští muslimové. Dekmejian (1978: 253–261) ve své studii uvádí několik příčin vzniku konfliktu. Za prvé se jednalo především o nespravedlivé proporcionální zastoupení v parlamentu a vládě. Dominantní postavení maronitů již nebylo v 70. letech oprávněné kvůli demografické změně (Ibidem: 253–257). Zatímco v době vlády prezidenta Šihába byl prezidentský úřad vnímán jako záruka pokroku a byl podporován i muslimy, v 70. letech se tento úřad stal symbolem útlaku muslimů (Hudson 1976: 117).

Za druhé v zemi panovaly velké socioekonomické rozdíly mezi náboženskými sektami. Křesťané na tom byli z tohoto pohledu lépe než muslimové. Nejlépe pak byli postaveni maronité a nejhůře palestinští přistěhovalci a šíˇciité (Ibidem 257–259).

Dalšími důvody byly modernizace a zvýšená urbanizace. Náboženské sekty přestávaly být od sebe geograficky oddělené a začala se zvyšovat jejich provázanost. To s sebou přinášelo zvyšující se konflikty. Zvýšily se také mocenské konflikty mezi sektami. Zatímco až do 60. let probíhal boj o moc mezi *zu'ama* v rámci své náboženské skupiny, od 70. let můžeme tyto konflikty zaznamenat i mezi skupinami navzájem (Ibidem 256–258).

Výrazně situaci v Libanonu také ovlivnilo dění na mezinárodní scéně. Dekmejian (1978: 258–259) hovoří především o konfliktech mezi arabskými státy, arabsko-izraelském konfliktu a studené válce. Libanon byl jako nejslabší stát v regionu velmi často do střetů zavlečen i proti své vůli a sloužil jako bojiště pro ostatní státy.

Občanská válka oficiálně vypukla v dubnu roku 1975, když členové křesťanské politické strany Falanga zaútočili na autobus převážející palestinské uprchlíky do uprchlického tábora a 21 z nich zabili. Válka začala jako konflikt mezi maronitskou Falangou a Palestinci. Na stranu

Falangy se připojila křesťanská Libanonská fronta, jejíž vůdce byl prezident Sulajmán Frandžíja. K palestinské menšině a OOP se připojila organizace Libanonské národní hnutí, které spojovalo několik muslimských organizací a komunistickou stranu. Vůdcem tohoto uskupení se stal Kamál Džunblát (Traboulsi 2007: 183–187).

V srpnu roku 1975 byla ustanovena 20členná Komise pro národní dialog, jejímž cílem bylo dosáhnout konsenzu mezi požadavky křesťanů a muslimů. Zatímco muslimské Libanonské národní hnutí požadovalo reformy politického systému, křesťanská Libanonská fronta si přála zachovat systém nezměněný. Muslimové požadovali upuštění od rozdělování administrativních a politických funkcí na základě stanovených kvót. Dále administrativní decentralizaci a změnu volebního systému do Poslanecké sněmovny. Muslimové odmítali kvóty i v Parlamentu a navrhovali proporční volební systém s jedním volebním obvodem. Dále navrhovali vytvoření občanského zákoníku, přičemž každý by se mohl rozhodnout, zda bude podléhat zákonům státu nebo náboženské sekty. Přestože křesťané trvali na zachování politického systému a Národního paktu, Komise se nakonec usnesla na zrušení voleb do Poslanecké sněmovny na základě kvót a také na rozdělování administrativních funkcí na stejném principu. Avšak prezident Frandžíja vládě prezentoval zcela jiné závěry, a sice zachování politického systému bez reforem (Traboulsi 2007: 189–191).

V únoru roku 1976 prezident Frandžíja v Damašku představil novou ústavu. Ta zaručovala reprezentaci muslimů a křesťanů 1:1 v administrativě i parlamentu. Také posilovala pravomoci předsedy vlády na úkor prezidenta. Tato ústava byla ale ihned zamítnuta Libanonským národním hnutím, které trvalo na zrušení konsociačního politického systému (Traboulsi 2007: 1993).

V květnu roku 1976 Sýrie vstoupila do občanské války v Libanonu. Syrská armáda zasáhla proti Libanonskému národnímu hnutí a OOP. Průběh války se změnil, křesťané přestali být prohrávající stranou

konfliktu. V říjnu tohoto roku pak summit Ligy arabských států v Káhiře ospravedlnil pobyt syrských jednotek na libanonském území a bylo vyhlášeno příměří. Libanon tak byl prakticky rozdělen do tří oblastí a centrální vláda neměla kontrolu nad celým územím. Na jihu vládla OOP a Libanonské národní hnutí, které si vytvořilo vlastní vládu, západ a sever Libanonu byl pod kontrolou Sýrie, která zde začala prosazovat svůj vliv, a jen střed Libanonu byl pod kontrolou křesťanů a centrální vlády (Traboulsi 2007: 194–209).

V létě roku 1978 došlo k prvním střetům mezi syrskou armádou a křesťany. Sýrie vnikla na území ovládané křesťany a obě armády se střetly ve východním Bejrútu. Křesťanům se podařilo syrské jednotky zatlačit zpět, ale tento krok připravil Falangu a Libanonskou frontu o spojenectví se Sýrií. Nového spojence nalezli křesťané v Izraeli (Traboulsi 2007: 208–209). Izraelská armáda pronikla na Libanonské území ovládané OOP v březnu roku 1978 a obsadila jižní oblast Libanonu až po řeku al-Lítání. Izrael se stáhl z Libanonu ihned následující měsíc a jih Libanonu pod svojí kontrolu převzala peacekeepingová jednotka OSN UNIFIL. Izrael ale nadále pokračoval v bombardování libanonského území ovládaného Palestinci (Winslow 1996: 213). Jestliže křesťané po vypuknutí války bojovali za setrvání politického systému beze změny, od roku 1978 bylo jejich záměrem dobýt celé území Libanonu a ustanovit politický systém, ve kterém by již nebyla konsociace, ale dominance křesťanů (Traboulsi 2007: 211). Země upadla do totálního chaosu, každá z pěti bojujících frakcí (Izrael, Sýrie, OOP, křesťané a UNIFIL) bojovala proti všem, jedinou výjimkou bylo spojenectví křesťanů a Izraele (Winslow 1996: 213–216).

Další okupace ze strany Izraele přišla v roce 1982, kdy se jeho jednotky dostaly až do Bejrútu. Izrael opět zasáhl, aby pomohl křesťanům. Izraelská okupace Libanonu měla za následek odchod OOP z Libanonu, ale také vznik šíitské organizace Hizballáh, která byla podporována Íránem (Winslow 1996: 216–225). Armáda Izraele byla

v roce 1985 na jih Libanonu zatlačena syrskou armádou (Traboulsi 2007: 226–227).

Občanská válka byla formálně ukončena až v roce 1989 Tá'ifskou smlouvou, avšak boje pokračovaly až do roku 1990. Tá'ifská smlouva byla dohodou mezi křesťany a muslimy, která změnila podobu politického systému a obnovila moc centrální vlády (Winslow 1996: 264). Válka měla výrazný vliv na demografickou podobu Libanonu. Zemřelo více než 70 000 lidí, přes 800 000 lidí emigrovalo z Libanonu a dalších více než 700 000 se jich přemístilo v rámci Libanonu a náboženské sekty tak byly od sebe geograficky odděleny. Válka měla za následek vznik demografické rovnováhy mezi křesťany a muslimy (Traboulsi 2007: 238–239).

Ačkoliv zůstal politický systém konsociační demokracie nezměněn až do roku 1978, není nutné zkoumat, zda byl Libanon v období 1975–1989 konsociační demokracií. Centrální vláda neovládala celé území Libanonu, jehož části byly pod správou jednotlivých bojujících frakcí. Změny politického systému, které provedl např. Bašír Džamajíl tak nebyly platné na celém území Libanonu (Traboulsi 2007: 216–217). Smyslem konsociační demokracie je shoda segmentů společnosti v politickém procesu, ale křesťané a muslimové se nedokázali až do roku 1989 shodnout ani na podobě politického systému.

3.4 Poválečný Libanon 1990–2014

3.4.1 Pod vlivem Sýrie

Mírová dohoda mezi znepřátelenými stranami byla uzavřena 22. října 1989 v Saúdské Arábii ve městě Tá'if. Tá'ifskou smlouvu společně vypracovalo 62 libanonských poslanců, kteří byli zvoleni do parlamentu v roce 1972. Smlouva byla ratifikována 5. listopadu 1989 (Winslow 1996: 264). Smlouva obsahuje čtyři hlavní body. První pojednává o všeobecných principech a změnách v politickém systému. Tá'ifská smlouva počítá s obnovením politického systému na základě

proporcionality náboženských sekt, tedy s obnovením konsociační demokracie. Avšak v budoucnu by podle smlouvy mělo být toto uspořádání zrušeno a nahrazeno systémem založeným na národním principu. Až se tak stane, měla by být vytvořena druhá komora parlamentu, která bude reprezentovat náboženské sekty. Druhý bod hovoří o opětovném získání suverenity nad celým územím Libanonu, což zahrnuje především rozpuštění a odzbrojení všech ozbrojených skupin. Třetí bod se vztahuje k osvobození jižního Libanonu od izraelské okupace. Poslední bod ustanovuje a vymezuje vztahy mezi Libanonem a Sýrií (UN [nedatováno]).

Libanonská ústava byla novelizována v září roku 1990. Změny byly provedeny na základě Tá'ifské smlouvy. Tím byl naplněn první bod smlouvy. Druhý bod, tedy opětovné získání suverenity, byl naplněn až o měsíc později, když libanonská armáda společně se syrskou porazila vzbouřeneckou militantní maronitskou skupinu vedenou Mišálem [c]Aúnem. Nová vláda byla sestavena v prosinci roku 1990 a byla obnovena její autorita a suverenita nad územím Libanonu, mimo jihu země, který byl stále okupovaný Izraelem a působila tam také militantní organizace Hizballáh (Mühlbacher 2009: 162–163).

Podle Tá'ifské smlouvy je Libanon parlamentní demokracií (UN [nedatováno]). Oproti předválečnému režimu byla posílena pozice předsedy parlamentu a premiéra na úkor prezidenta. Premiér se stal skutečným lídrem vlády (Mühlbacher 2009: 164–165). Premiér a vláda získali reálnou exekutivní moc. Vláda začala být odpovědná parlamentu a mohla být odvolána celá nebo i ministři jako jednotlivci (Constituteproject [nedatováno]: 13–15). Vláda by měla být složená z velké koalice a měla by spravedlivě zastupovat jednotlivé skupiny ve společnosti (Mühlbacher 2009: 165). Vláda by také měla jednat konsenzuálně. Důležitá vládní rozhodnutí, jako např. vyhlášení nebo zrušení mimořádného stavu ohrožení, vyhlášení války nebo podoba výdajů ze státního rozpočtu, musí být přijata 2/3 většinou ministrů. Prezident i nadále zůstal hlavou státu a velitelem ozbrojených složek.

Prezidentovi byla také ponechána pravomoc jmenovat předsedu vlády, ovšem nyní tak musí učinit po předchozí poradě s Poslaneckou sněmovnou. Prezident může předsedat kabinetu, ale nemá právo hlasovat. Dále může prezident nechat přezkoumat zákon do 15 dnů od jeho přijetí a také rozpustit Poslaneckou sněmovnu před koncem prezidentského mandátu, pokud k tomu dostane souhlas od vlády. Prezident je volen nepřímo parlamentem (Constituteproject [nedatováno]: 10–14); UN [nedatováno]).

V Parlamentu byla ustanovena jedna komora s již zmíněným dodatkem, že druhá bude vytvořena, až se upustí od složení dolní komory na základě náboženství. Zastoupení v dolní komoře Parlamentu by mělo být stejné pro muslimy i křesťany, tedy v poměru 1:1. Zastoupení jednotlivých sekt v Poslanecké sněmovně je vytvořeno proporčně podle velikosti sekt (Constituteproject [nedatováno]: 6–7). Velikost sekt je stále posuzována podle sčítání obyvatel z roku 1932, protože jiné sčítání od té doby neproběhlo (Maktabi 1999: 219). Velikost Poslanecké sněmovny byla nejprve ustanovena na 108 poslanců, později byla rozšířena na 128 a volebními obvody se staly provincie. Od novelizace ústavy nemůže vláda fungovat bez vyslovení důvěry v parlamentu. Byla také posílena funkce předsedy parlamentu, který má výrazný vliv na fungování parlamentu a hraje důležitou roli při volbě prezidenta a sestavování vlády (Mühlbacher 2009: 165). Oslabením pravomocí prezidenta a posílením pravomocí předsedy sněmovny a premiéra se ustanovil systém, postavený na třech důležitých osobách, které měly právo navzájem vetovat svá rozhodnutí. Pokaždé, když se tito tři neshodli, hrozila reálná šance zablokování systému (Ibidem: 171).

Takto nastavený politický systém opět zaručoval sdílení moci ve vládě a proporcionálně volený parlament. V ústavě opět zůstaly nezměněny články devět a deset, které zaručují náboženskou svobodu, rozdílné rodinné právo pro každou náboženskou sektu a právo na autonomní náboženské vzdělání (Constituteproject [nedatováno]: 4–5). Podle Mühlbachera (2009: 164) byla po válce plně obnovena konsociační

demokracie, tedy alespoň formálně. Obnoveno tedy muselo být také menšinové veto.

Formálně tak byla obnovena konsociační demokracie, systém, který byl založen na autonomii náboženských sekt. Po občanské válce nemohl však tento politický systém reálně fungovat, a to ze dvou důvodů. Za prvé, vláda sestavená v prosinci 1990 nereprezentovala všechny frakce populace, protože např. šíʿitský Hizballáh nebo komunistická strana neměly ve vládě žádné zastoupení (Mühlbacher 2009: 162–163).

Za druhé, a to především, za faktickou nefunkčnost konsociační demokracie mohl vliv Sýrie na Libanon. Na začátku této kapitoly jsem hovořil o čtyřech bodech Tá'ifské smlouvy a také o tom, že poslední bod upravoval syrsko-libanonské vztahy. Tento bod Tá'ifské smlouvy říká, že mezi Libanonem a Sýrií existuje speciální vztah. Ani jedna z těchto dvou zemí by neměla podnikat kroky, které by ohrozily bezpečnost toho druhého. Sýrie by měla být garantem bezpečnosti, nezávislosti a suverenity Libanonu. Také by mezi Sýrií a Libanonem měla existovat spolupráce ve všech oblastech (UN [nedatováno]). Na základě této smlouvy byla v květnu 1991 podepsána Dohoda o bratrství, kooperaci a koordinaci. Tato dohoda ustanovovala kooperaci v ekonomice, bezpečnosti, kultuře a energetice. Také vytvořila nadnárodní exekutivní orgán, Vysokou radu, který měl pravomoc vyjednávat, podepisovat a prosazovat bilaterální smlouvy (Ellis 2002b: 39). Malý a válkou poničený Libanon se tak v podstatě dostal pod přímý vliv svého většího souseda. Po letech nelegální přítomnosti Sýrie na území Libanonu tyto smlouvy její přítomnost legalizovaly (MacQueen 2009: 59). Mühlbacher (2009: 140, 177) i Perthes (1997: 18) se shodují, že Sýrie měla nad Libanonem také politickou moc. Nadnárodní exekutivní orgán v podstatě vládl Libanonu, protože libanonské politické instituce mu byly podřízeny. V tomto orgánu dominovala Sýrie. Důležitá rozhodnutí ohledně Libanonu tak vlastně byly vynášeny v Damašku a v samotném Libanonu pouze implementovány. Sýrii nahrával také fakt, že libanonská vláda byla složena jen z pro-syrských ministrů (Winslow 1996: 279). Netrvalo dlouho

a lidé se začali dělit ne podle náboženské příslušnosti, ale podle toho, zda byli pro nebo proti syrské nadvládě. V důsledku tohoto rozdělení napříč náboženskými sektami přestalo plnit menšinové veto svoji funkci (Mühlbacher 2009: 343).

3.4.2 Od Cedrové revoluce do roku 2014

V září roku 2004 se Sýrie rozhodla prodloužit mandát prezidentu Emílu Lahúdovi. Tento krok by ovšem byl protiústavní, proto na konci srpna 2004 libanonský parlament provedl prozatím poslední ústavní změnu, která znovuzvolení umožnila. Díky tomuto kroku se v Libanonu vytvořila silná proti-syrská opozice, tzv. Bristolská opozice. Bristolská opozice zahrnovala velké množství politických stran, především však křesťanské a drúzské (Mühlbacher 2009: 274–275). Změna ústavy a znovuzvolení prezidenta Lahúda byly první kroky k Cedrové revoluci, která naplno vypukla na začátku roku 2005 po zavraždění bývalého premiéra Rafíqa al-Haríríh. Tato revoluce ukončila syrskou nadvládu nad Libanonem a Sýrie byla donucena stáhnout své ozbrojené složky (Patterson 2014).

Od 29. května do 19. června 2005 proběhly v Libanonu první volby po zproštění se vlivu Sýrie. V těchto volbách se plně projevilo rozdělení Libanonu na pro-syrskou a proti-syrskou část. Hlavní souboj totiž proběhl mezi proti-syrskou a pro-syrskou koalicí politických stran. Proti-syrskou koalici tvořila Bristolská opozice, která se přejmenovala na Alianci 14. března. Pro-syrskou koalici, Alianci 8. března, tvořili především šíʿitské politické strany Hizballáh a Amal. Později se k nim připojila také maronitská strana Svobodné patriotické hnutí pod vedením Mišála ʿAúna (Mühlbacher 2009: 296–298).

Protože byly v obou koalicích zastoupeny muslimské i křesťanské politické strany, utvořil se v podstatě bipolární stranický systém. Novou štěpnou linií nebyla náboženská příslušnost, ale vztah k Sýrii. Ve volbách zvítězila Aliance 14. března, získala 72 ze 128 křesel. Na vítězích voleb leželo velké rozhodnutí. Jejich první možností bylo sestavit vládu v rámci

vítězné koalice. Díky zastoupení křesťanských i muslimských stran v koalici by nebyl problém vytvořit vládu, ve které by sdílely moc různé náboženské sekty. Pouze šíʿité neměli v Alianci zastoupení, ale zástupci této náboženské komunity mohli být jmenováni z řad nezávislých. Hlavní štěpení teď však nebylo náboženské, ale názorové. Pokud by se vítězná Aliance rozhodla pro toto řešení, Aliance 8. března by se přesunula do opozice a vznikla by majoritní demokracie. Vítězové se rozhodli pro druhé řešení, které zahrnovalo účast Aliance 8. března ve vládě. Ze stran, které uspěly ve volbách, nebylo ve vládě zastoupené jen Svobodné patriotické hnutí. Vláda byla sestavena v červenci 2005 a premiérem se stal F'uád as-Siníjúra. Vláda dostala důvěru o čtyři dny později. Proti vyslovení důvěry hlasovalo Svobodné patriotické hnutí (Ibidem: 298–305). Díky vytvoření takovéto koalice se v praxi obnovilo menšinové veto v exekutivě (Ibidem: 368).

Klid vydržel v Libanonu jen do léta roku 2006. V červenci tohoto roku vypukl ozbrojený konflikt mezi Izraelem a Hizballáhem sídlícím v jižním Libanonu. Konflikt trval 33 dní a Izraeli se nepovedlo splnit svůj cíl, tedy zničit ozbrojené křídlo Hizballáhu (Knickmeyer 2008: 1–2). Pro Hizballáh to znamenalo vítězství. Od tohoto okamžiku začalo vzrůstat napětí v zemi, protože Hizballáh si začal nárokovat větší pravomoci. Napětí vyvrcholilo v polovině listopadu. Hizballáh se neúspěšně dožadoval většího zastoupení ve vládě. Společně s šíʿitským Amalem měl ve vládě pět ministrů. Požadavkem pro-syrských šíʿitů bylo mít alespoň osm ministrů, tedy 1/3 z celkového počtu, která by jim zaručila právo veta (BBC 2006). Hizballáh dále požadoval zastoupení ve vládě pro Svobodné patriotické hnutí, které mělo podporu od většiny křesťanů (Chassay 2006a; Chassay 2006b). Nevyhovění těmto požadavkům zapříčinilo rezignaci všech ministrů z Aliance 8. března (BBC 2006). Protože z vlády neodstoupila více než 1/3 ministrů potřebná k pádu vlády, vláda pokračovala dál (Al-Džuhmhúríja al-Lubnáníja Madžlis an-Nuwáb 2013). V zemi však vypukly demonstrace požadující její rezignaci. Vláda teď nereprezentovala obě politické frakce a ani v ní nebyli zastoupeni

žádní šíᶜité, proto byla považována za nereprezentativní (Chassay 2006b).

Politická krize doprovázená demonstracemi trvala až do roku 2008. V květnu tohoto roku se sešli libanonští političtí lídři na konferenci v Dauhá v Kataru. Výsledkem jednání byla smlouva o pěti bodech. Za prvé, novým prezidentem republiky měl být zvolen generál Míšál Sulajmán. Za druhé, měla vzniknout nová vláda, která by byla složená z 30 ministrů. Aliance 14. března jich měla mít 16, pro-syrské uskupení 11 a tři ministři měli zastupovat prezidenta. Třetí bod se věnoval upravení volebních obvodů, čtvrtý bod zavazoval signatáře k ukončení násilí a vzdání se násilí jako nástroje pro prosazování politických zájmů. Pátý bod zabraňoval politickým vůdcům vyvolávat nepokoje mezi náboženskými skupinami (United Nations Security Council 2008: 2–4). Nová vláda, která reflektovala dohodu z Dauhá, byla prezidentem Sulajmánem jmenována 11. července 2008 (Ibrahim 2008).

V září nová vláda provedla reformu volebního systému. Byl zaveden většinový volební systém blokového hlasování. Země se rozdělila do 26 volebních obvodů. V každém obvodě je určen nejen počet rozdělovaných mandátů, ale také kolik mandátů obsadí která náboženská sekta. Díky určeným kvótám pro náboženské sekty nedochází k soutěži mezi nimi, ale souboj probíhá mezi kandidáty stejné sekty. Volič má tolik hlasů, kolik mandátů je obsazováno, nesmí však hlasovat pro jednoho kandidáta vícekrát. Může se tak stát, že např. křesťan volí i kandidáty z některé z muslimských sekt (Al Jazeera 2009). Přestože je volební systém většinový, parlament je stále rozdělen proporčně mezi náboženské skupiny.

Volby podle nového volebního systému proběhly již v červnu 2009 (Ibidem). Navzdory předvolebním průzkumům volby opět vyhrála Aliance 14. března. Aliance obsadila 71 křesel, zbylých 57 připadlo Alianci 8. března (Bayoumy 2009). Nová vláda byla sestavena až v listopadu a premiérem se stal Saᶜad al-Harírí. Opět měla 30 ministrů. Z toho 15

ministerských postů obsadila vítězná koalice, deset postů získala Aliance 8. Března, včetně Svobodného patriotického hnutí, a pět ministrů bylo nominováno prezidentem Sulajmánem. Pět prezidentských ministrů fungovalo jako záruka stability kabinetu, protože vítězná koalice tak nezískala 2/3 většinu, ale ani poražená koalice neměla více než 1/3 většinu potřebnou k rozpuštění vlády (Ladki 2009).

Navzdory této pojistce k pádu vlády došlo. V únoru 2011 rezignovalo všech deset ministrů Aliance 8. března. Rezignaci oznámil také jediný šíʿita ve vládě vybraný prezidentem. Alliance 8. března tak získala počet ministrů potřebný k pádu vlády (Galey 2011). Důvodem odstoupení těchto ministrů bylo vyšetřování vraždy Rafíqa al-Harírího, zabitého při Cedrové revoluci v roce 2005. Vyšetřování vraždy vedl Speciální tribunál pro Libanon vytvořený OSN. Závěry vyšetřování naznačovaly, že za vraždou stojí Hizballáh, který se již dříve od tohoto činu distancoval. Hizballáh vyšetřování označil za politický pokus Spojených států a Izraele o diskreditaci této šíʿitské organizace. Na protest proti tomu se Hizballáh rozhodl svrhnout vládu. Stalo se tak v momentě, kdy premiér Saʿad al-Harírí byl na návštěvě v USA. Hizballáh ihned po pádu vlády vyzval prezidenta Sulajmána k vytvoření vlády nové (Al Jazeera 2011). Další ranou pro Alianci 14. března bylo vystoupení drúzské Progresivní socialistické strany, vedené Walídem Džunblátem z této aliance. Strana se nejprve přidružila k Alianci 8. března, později začala působit jako samostatná strana, která si mohla vybrat, kterou ze dvou koalic podpoří (Ekmekji 2012: 5).

Novým předsedou vlády se stal Nadžíb Míqátí, který byl na tento post navrhnut Aliancí 8. března již v lednu po pádu vlády. Nicméně, nová vláda byla složena až po pěti měsících vyjednávání. Vláda měla opět 30 ministrů. Z toho většinu ministerských postů získala Aliance 8. března a jejich nový koaliční partneři Progresivní socialistická strana. Zbytek křesel obsadili ministři věrní premiérovi, prezidentovi a nezávislí. Aliance 14. března ve vládě neměla žádného zástupce. Největší úspěch zaznamenal Mišál ʿAún, jehož strana získala šest ministerských postů

(Farah 2011; Bassam – Bayoumy 2011). Tato vláda fungovala až do března 2013. Míqátí se dostal do konfliktu s Hizballáhem ohledně příprav voleb do parlamentu a ohledně prodloužení mandátu hlavy bezpečnostních složek generálu Ríffímu. Premiér se rozhodl svrhnout vládu a podal rezignaci (Bassam 2013). Tato vláda pak vládla jako přechodná do doby, než byla zformována vláda nová (Hosn 2013).

V červnu 2013 se měly konat již zmíněné volby do Parlamentu. Tyto volby však byly odloženy kvůli nejasné situaci v Sýrii. Také nebyl dosud dosáhnut konsenzus ohledně podoby nového volebního systému (Naylor 2014). Nová vláda byla sestavena až po deseti měsících od pádu Miqátího vlády, v únoru 2014. Premiérem se stal Tamám Salám, středový politik, který nepocházel ani z jedné ze dvou Aliancí. Vláda měla tentokrát pouze 24 ministrů. Osm ministerských postů získala Aliance 8. března, dalších osm Aliance 14. března a zbylých osm středový blok utvořený z následovníků premiéra Saláma, prezidenta Sulajmána a politiků Progresivní socialistické strany (Bassam – Solomon 2014; YaLibnan 2014). V květnu skončil mandát prezidentu Sulajmánovi. Parlament nebyl schopen zvolit prezidenta nového, protože obě Aliance prosazují vlastního kandidáta a ani jeden není schopen si zajistit potřebnou 2/3 většinu (BusinessInfo 2014). Díky selhání prezidentské volby, neexistenci nového volebního systému a čekání na výsledek konfliktu v Sýrii byly parlamentní volby v listopadu 2014 opět odloženy. Parlament si odhlasoval prodloužení mandátu až do roku 2017 (Naylor 2014).

3.4.3 Závěr

Tá'ifská smlouva v roce 1989 ukončila občanskou válku a zároveň obnovila konsociační demokracii. Přestože nebyl konsociační systém, fungující od roku 1943 do roku 1975, obnoven beze změny, hlavní čtyři instituce konsociační demokracie byly zachovány. O rok později byla novelizována ústava podle usnesení z Tá'ifské dohody a formálně tak obnovena konsociační demokracie. Od roku 1990 proběhla pouze jedna ústavní změna, která ovšem nezměnila žádnou ze čtyř institucí

konsociační demokracie. Formálně tedy v Libanonu funguje konsociační demokracie od konce občanské války dodnes.

Nicméně až do roku 2005 byl Libanon fakticky pod vlivem Sýrie. Exekutivní mocí disponovala nadnárodní Vysoká rada a ne libanonská vláda založená na sdílení moci. V praxi bylo o libanonských záležitostech rozhodováno vládou syrskou. V období od konce občanské války do roku 2005 tedy nemůžeme hovořit o funkčnosti konsociační demokracie v Libanonu. Syrská nadvláda způsobila ideové rozštěpení libanonské veřejnosti na pro a proti-syrské. Toto rozdělení se promítlo do podoby stranického systému po Cedrové revoluci. Vláda F'uáda as-Siníjúry byla založená na sdílení moci mezi náboženskými sektami, ale vzhledem k tomu, že rozštěpení společnosti na základě idejí bylo důležitější než rozdělení náboženské, není možné tuto vládu označit jako konsociační. Do vlády byla sice přizvána i Aliance 8. března, ale Svobodné patriotické hnutí, které mělo velkou podporu maronitů, ve vládě nefigurovalo. Navíc již v roce 2006 v této vládě skončili i ministři z Aliance 8. března.

Za velkou vládní koalici se dá označit až vláda Sa^{c}ada al-Harírího, která vznikla v roce 2009. Tato vláda respektovala smlouvu z Dauhá, která mimo jiné zavedla kvóty pro ministry obou aliancí. Avšak vláda Nadžíba Míqátího, která nahradila svrženou vládu al-Harírího v roce 2011, opět nemůže být považována za velkou koalici, protože se na ní nepodílela Aliance 14. března. Až teprve doposud vládnoucí kabinet Tamáma Saláma se dá znovu označit za vládu sdílející moc se všemi skupinami společnosti. Tedy pouze dvě vlády v rozmezí let 1990–2014 se dají označit za konsociační.

4 ZÁVĚR

Cílem mé práce bylo zjistit, zda Libanon je nebo alespoň byl v minulosti konsociační demokracií. Svůj výzkum jsem zaměřil na období mezi lety 1926–2014. V tomto rozmezí jsem si vytyčil celkem čtyři zkoumaná období. Nejprve jsem posuzoval formální existenci konsociační demokracie. Teprve až po označení Libanonu v určitém období za konsociační demokracii po formální stránce jsem zkoumal reálné fungování tohoto systému. V prvním zkoumaném období 1926–1943 jsem dospěl k závěru, že není možné Libanon označit za konsociační demokracii. Jak jsem předpokládal, francouzská mandátní správa znemožňovala Libanonu demokratické uspořádání. V tomto období ale můžeme vidět první pokusy o sdílení moci a formování institucí nezbytných pro vznik konsociační demokracie.

Ve druhém nadefinovaném období 1943–1975 je možné označit Libanon za konsociační demokracii po formální stránce. Libanon získal nezávislost a měl demokratickou ústavu. Všechny čtyři instituce konsociační demokracie (velká vládní koalice, menšinové právo veta, segmentální autonomie a proporcionalita v parlamentu) byly v politickém systému Libanonu přítomny, ať už zanesené v ústavě nebo jako nepsaná dohoda v rámci Národního paktu. Reálně ovšem není možné o fungování konsociační demokracie v tomto období hovořit. Zajisté tak není možné učinit v letech 1947–1952 za období vlády prezidenta Bišáry al-Chúrího a také v letech 1961–1964 za vlády prezidenta F'uáda Šihába. Al-Chúrí v roce 1947 zmanipuloval výsledek voleb do parlamentu ve prospěch svých přívrženců a ve svém druhém funkčním období potíral svobodu tisku. Šiháb k udržení moci a prosazování své politiky využíval armádu, která měla pravomoc implementovat zákony. Od roku 1961 byla znovu zrušena svoboda tisku a v roce 1964 rovněž ovlivnil průběh voleb. Manipulování voleb, potírání opozice a rušení svobody slova nejsou znaky demokracie, proto ve výše zmíněných letech není možné označit Libanon za konsociační demokracii. V ostatních letech tohoto nadefinovaného období, tedy v letech 1943–1946, 1953–1960 a 1964–

1974, Libanon byl demokratický a fungovala v něm konsociace. Ale nelze ho označit za liberální demokracii. Parlament byl fakticky ovládán *zu'ama* a maronité politicky i socioekonomicky dominovali. Konsociační systém by měl zaručovat stabilitu země, v Libanonu místo toho přispěl k vypuknutí občanské války. Tento systém se stal symbolem nerovnosti mezi občany. Libanon se dá v těchto letech označit za konsociační demokracii formálně i reálně, ale její fungování bylo oproti konsociačním demokraciím v Evropě deformované.

V době občanské války v letech 1975–1989 centrální vláda neovládala celé území Libanonu. Země byla v chaosu a ovládaná několika bojujícími frakcemi. V žádném případě nemůžeme mluvit o tomto období jako o konsociační demokracii.

V roce 1989 byl obnoven předválečný režim. S malými změnami. Důležité je, že formální nastavení konsociační demokracie bylo ponecháno. Všechny čtyři instituce konsociační demokracie byly přítomny i v poválečném politickém systému. V průběhu let 1990–2014 po novelizaci ústavy proběhla již jen jedna její změna v roce 2004, která ovšem konsociační demokracii nezrušila. Po formální stránce tak můžeme Libanon v tomto období označit za konsociační demokracii. Až do roku 2005 ovšem byl Libanon pod vlivem Sýrie a důležitá rozhodnutí byla prováděná v Damašku. Od získání nezávislosti na Sýrii v roce 2005 jen dva kabinety fungovaly na principu sdílení moci se všemi složkami populace. Jednalo se o kabinet Sa^{c}ada al-Haríriho vládnoucího v letech 2009–2011 a kabinet Tamáma Saláma vládnoucího od roku 2014.

Formálně byl tedy Libanon konsociační demokracií v letech 1943–1975 a 1990–2014. Reálně pouze v letech 1943–1946, 1953–1960 a 1964–1974, ve kterých však nefungovala zcela standardně. Dále pak v letech 2009–2011 a od února roku 2014. Ačkoliv se od června 2013 odkládají volby do Poslanecké sněmovny a je tím porušována demokratická zásada pravidelně se opakujících voleb, děje se tak kvůli krizové situaci, která v regionu panuje. Z tohoto důvodu jsem Libanon

označil jako konsociační demokracii i za vlády složené na začátku roku 2014. Je však možné, že odklad voleb je začátek konce demokracie v Libanonu.

5 SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY A PRAMENŮ

Literatura

Attié, Caroline (2004). *Struggle in the Levant. Lebanon in the 1950s* (London: I.B.Tauris Publishers).

Calhoun, John C. (1953). *A Disquisition on Government* (New York: Liberal Arts Press).

Ellis, Kail C. (2002a). Lebanon's Challenge. Reclaiming Memory and Independence. In: Ellis, Kail C. ed., *Lebanon's Second Republic. Prospects for the Twenty-first Century* (Gainsville: University Press of Florida), s. 1–13.

Ellis, Kail C. (2002b). The Regional Struggle for Lebanon. In: Ellis, Kail C. ed., *Lebanon's Second Republic. Prospects for the Twenty-first Century* (Gainsville: University Press of Florida), s. 25–51.

Kropáček, Luboš (1993). *Duchovní cesty islámu* (Praha: Vyšehrad).

Kubát, Michal (2002). Volby a Volební systémy. In: Cabada, Ladislav – Kubát, Michal a kol., *Úvod do studia politické vědy* (Praha: Eurolex Bohemia), s. 268-323.

Lijphart, Arend (1975). *The Politics of Accommodation* (Los Angeles: Universitiy of California Press).

Lijphart, Arend (1977). *Democracy in Plural Societies: A Comparative Exploration* (New Haven: Yale University Press).

Lijphart, Arend (1999). *Patterns of Democracy: Government Forms and Performance in Thirty-Six Countries* (New Haven: Yale University Press).

Lijphart, Arend (2008). *Thinking about Democracy. Power sharing and majority rule in theory and practice* (New York: Routledge).

MacQueen, Benjamin (2009). *Political Culture and Conflict Resolution in the Arab World. Lebanon and Algeria* (Carlton: Melbourne University Press).

Mühlbacher, Tamirace Fakhoury (2009). *Democracy and Power-Sharing in Stormy Weather. The case of Lebanon* (Wiesbaden: GWV Fachverlage GmbH).

Rabil, Robert G. (2011). *Religion, National Identity and Confessional Politics in Lebanon* (New York, Palgrave MacMillan).

Traboulsi, Fawwaz (2007). *A History of Modern Lebanon* (London: Pluto Press).

Winslow, Charles (1996). *Lebanon: War and Politics in fragmented society* (London: Routledge).

Časopisy

Almond, Gabriel A. (1956). Comparative Political Systems. *The Journal of Politics* 18 (3), s. 391-409.

Daalder, Hans (1974). The Consociational Democracy Theme. *World Politics* 26 (4), s. 604 – 621.

Dekmejian, Richard Harir (1978). Consociational Democracy in Crisis: The Case of Lebanon. *Comparative Politics* 10 (2), s. 251-265.

Hudson, Michael C. (1976). The Lebanese Crisis: The Limits of Consociational Democracy. *Journal of Palestine Studies* 5 (3,4), s. 109–122.

Lijphart, Arend (1969). Consociational Democracy. *World Politics* 21 (2), s. 207-225.

Maktabi, Rania (1999). The Lebanese Census of 1932 Revisited. Who Are the Lebanese?. *British Journal of Middle Eastern Studies* 26 (2), s. 219-241.

Steiner, Jürg – Dorff, Robert H. (1985). Structure and Process in Consociationalism and Federalism. *Publius* 15 (2), s. 49-55.

Internetové zdroje

Al-Džumhúríja al-Lubnáníja Madžlis an-Nuwáb (2013). *Al-Dustúr al-Lubnání* (https://www.lp.gov.lb/CustomPage.aspx?id=26&masterId=1, 11. 3. 2015).

Al Jazeera (2009). *Lebanon's election system*. 7. 7. 2009 (http://www.aljazeera.com/focus/lebanon2009/2009/06/200962114819360431.html, 17. 4. 2015).

Al Jazeera (2011). *Lebanese government collapse*. 13. 1. 2011 (http://www.aljazeera.com/news/middleeast/2011/01/2011112151356430829.html, 18. 4. 2015).

Bassam, Laila – Bayoumy, Yara (2011). Lebanon gets Hezbollah-led cabinet after 5-month lag. *Reuters.* 13. 7. 2011 (http://www.reuters.com/article/2011/06/13/us-lebanon-government-idUSTRE75C48K20110613, 18. 4. 2015).

Bassam, Laila (2013). Lebanese Prime Minister Najib Mikati resigns. *Reuters.* 22. 3. 2013 (http://www.reuters.com/article/2013/03/22/us-lebanon-mikati-idUSBRE92L0TG20130322, 18. 4. 2015).

Bassam, Laila – Solomon, Erika (2014). Lebanon forms government after 10-month dreadlock. *Reuters*. 15. 2. 2014 (http://www.reuters.com/article/2014/02/15/us-lebanon-government-idUSBREA1E07S20140215, 18. 4. 2015).

Bayoumy, Yara (2009). Hezbollah accepts election loss, U. S. backs allies. *Reuters.* 8. 7. 2009 (http://www.reuters.com/article/2009/06/08/us-lebanon-election-idUSTRE55609720090608, 17. 4. 2015).

BBC (2006). *Hezbollah ministers quit cabinet*. 12. 11. 2006 (http://news.bbc.co.uk/2/hi/middle_east/6139730.stm, 17. 4. 2015).

BusinessInfo (2014). *Libanon: Vnitropolitická charakteristika*. 29. 9. 2014 (http://www.businessinfo.cz/cs/clanky/libanon-vnitropoliticka-charakteristika-19023.html, 18. 4. 2015).

CJPME (2007). Understading Lebanese Confessionalism. *Factsheet.* 5/2007 (http://www.cjpmo.org/DisplayDocument.aspx?DocumentID=47, 15. 3. 2015), s. 1-2.

Constituteproject [nedatováno]. *Lebanon's Constitution of 1926 with Amendments through 2004* (https://www.constituteproject.org/constitution/Lebanon_2004.pdf, 11. 3. 2015).

Ekmekji, Arda Arsenian (2012). Confessionalism and Electoral Reform in Lebanon. *The Aspen Institute.* 7/2012 (https://www.aspeninstitute.org/sites/default/files/content/docs/pubs/Confessionalism%20and%20Electoral%20Reform%20in%20Lebanon_Final.pdf, 17. 3. 2015), s 1-20.

Farah (2011). Prime *Minister Najib Mikati's 30-member Cabinet Lineup*. 14. 6. 2011 (http://www.farah.net.au/archive/id_18222/cid_21/, 18. 4. 2015).

Galey, Patrick (2011). Lebanese unity govt falls following resignation of Hezbollah ministers. *Egypt Independent.* 12. 1. 2011 (http://www.egyptindependent.com/news/lebanese-unity-govt-falls-following-resignation-hezbollah-ministers, 18. 4. 2015).

Hosn, Rihab Abu (2013). Caretaker government not entitled to make political decisions, has no expiry date Msaiki to NNA: Caretaker government still is due to politicians' disagreement and terms. *National News Agency.* 9. 8. 2013 (http://nna-leb.gov.lb/en/show-report/285/Caretaker-government-not-entitled-to-make-political-decisions-has-no-expiry-date-Msaiki-to-NNA-Caretaker-government-still-is-due-to-politicians-39-disagreement-and-terms, 18. 4. 2015).

Chassay, Clancy (2006a). Lebanon crisis as Hizbullah quits government. *The Guardian.* 13. 11. 2006 (http://www.theguardian.com/world/2006/nov/13/syria.lebanon1, 17. 4. 2015).

Chassay, Clancy (2006b). Hizbullah mass protests a threat to democracy, says Lebanon . *The Guardian.* 1. 12. 2006 (http://www.theguardian.com/world/2006/dec/01/syria.lebanon, 17. 4. 2015).

Ibrahim, Alia (2008). Lebanese Form National Unity Government. *The Washington Post.* 12. 7. 2008 (http://www.washingtonpost.com/wp-dyn/content/article/2008/07/11/AR2008071101197.html, 17. 4. 2015).

Knickmeyer, Ellen (2008). 2006 War Called a 'Failure' for Israel. *The Washington Post.* 31. 1. 2008 (http://www.washingtonpost.com/wp-dyn/content/article/2008/01/30/AR2008013000559.html, 17. 4. 2015), s. 1–2.

Ladki, Nadim (2009). Lebanon's Hariri forms unity government with Hezbollah. *Reuters.* 9. 11. 2009 (http://www.reuters.com/article/2009/11/09/us-lebanon-government-list-idUSTRE5A84B620091109, 17. 4. 2015).

MacGowen, Afaf Sabeh (1989). Historical Setting. In: Collelo, Thomas – Smith, Harvey Henry eds., *Lebanon: a country study* (Washington D.C.: The Division), [nečíslováno], (http://memory.loc.gov/cgi-bin/query/r?frd/cstdy:@field(DOCID+lb0028), 15. 3. 2015).

Naylor, Hugh (2014). Lebanese lawmakers delay elections, sparking dismay, anger among voters. *The Washington Post.* 5. 11. 2014 (http://www.washingtonpost.com/world/middle_east/lebanese-election-delay-sparks-dismay-anger-among-voters/2014/11/05/8bf1a5e0-8dc5-435e-bc89-ec8024861da4_story.html, 18. 4. 2015).

Patterson, Anne W. (2014). Ninth Anniversary of the Cedar Revolution. *U. S. Department of State.* 28. 4. 2014 (http://www.state.gov/p/nea/rls/rm/225382.htm, 16. 4. 2015).

UN [nedatováno]. *The Taif Agreement* (http://www.un.int/wcm/webdav/site/lebanon/shared/documents/Constitution/The%20Taif%20Agreement%20%28English%20Version%29%20.pdf, 14. 4. 2015).

United Nations Security Council (2008). *Doha Agreement on the outcam of the meeting of the Lebanese National Dialogue*. 20. 7. 2008 (http://www.securitycouncilreport.org/atf/cf/%7B65BFCF9B-6D27-4E9C-8CD3-CF6E4FF96FF9%7D/Lebanon%20S2008392.pdf, 17. 4. 2015), s. 2–4.

YaLibnan (2014). *Who is who in the new Lebanese cabinet.* 15. 2. 2014 (http://yalibnan.com/2014/02/15/who-is-who-in-the-new-lebanese-cabinet/, 18. 4. 2015).

Přednášky

Strnadová, Lenka (2013/2014). *Teorie demokracie 1* [přednáška] 11. 11. 2013 (Plzeň: Fakulta filozofická ZČU v Plzni).

6 RESUMÉ

Objective of this bachelor work was to find out if Lebanon is or was consociational democracy state. This study has explored Lebanon's history since the first constitution was released in 1926 untill the end of the year 2014. I used a method of application to achieve the goal. Formally Lebanon has been a consociational democracy since 1943 untill nowdays except for the period 1975–1989. Consociational democracy has been established by National Pact in 1943 and reformed by the Ta'if Agreement in 1989. In reality consociational democracy in Lebanon worked just in the periods 1943–1946, 1953–1960,1964–1974, 2009–2011 and since February 2014. Despite Arendt Lijphart's consociational theory, political system in Lebanon was very unstable and it was one of the causes of civil war in 1975.